

1. NEŠTO STRAŠNO

Po smrti seljaka Kremenka iz Srednje doline, njegova udovica ostala je na imanju. Sin joj je otišao na more, a kćer se udala za trgovca iz Valmauta, tako da je živela sama na Hrastovom imanju. Ljudi su govorili da je bila važna ličnost u stranoj zemlji iz koje je došla, pa čak je i mag Ogion imao običaj da svrati na Hrastovo imanje da je poseti, mada to samo po sebi ništa nije značilo, budući da je Ogion posećivao svakojake nikogoviće.

Imala je i tuđinsko ime, ali ju je Kremenko zvao Goha, imenom kojim na Gontu nazivaju malog belog pauka-prelca. Ime joj je sasvim odgovaralo, jer je imala beo ten, bila sitna i odlično umela da upreda kozju vunu i ovčje runo. Tako je ona sada bila Kremenkova udovica, Goha, gospodarica stada ovaca i zemlje na kojoj ih je napasala, četiri polja, voćnjaka krušaka, dve kolibe za zakupce, stare kamene seljačke kuće pod hrastovima i porodičnog groblja s druge strane brda na kome je i Kremenko bio pokopan, zemlja u njegovoj zemlji.

"Uglavnom sam živela u blizini nadgrobnih ploča", rekla je svojoj kćeri.

"Oh, majko, dođi da živiš sa nama u gradu!" rekla je Jabuka, ali udovica nije želela da se odrekne svoje samotnosti.

"Možda kasnije, kada dođu bebe i kada ti bude potrebna pomoć", odvrtila je, zadovoljno posmatrajući svoju sivoooku kćerku. "Ali ne sada. Nisam ti potrebna. Uostalom, ovde mi se dopada.

Kada se Jabuka vratila svom mladom mužu, udovica je zatvorila vrata i ostala da stoji na popločanom kuhinjskom podu u seljačkoj kući. Bio je sumrak, ali nije upalila svetiljku; sećala se muža koji je to obično radio: njegovih šaka, iskre, napetog, tamnog lica obuhvaćenog svetlošću koja se širila. U kući je bilo tiho.

"Navikla sam da živim u tihoj kući, sama", pomisli ona. "I ponovo ću živeti." Upalila je svetiljku.

Jednog kasnog popodneva, za vreme prvog talasa toplog vremena, udovičina stara prijateljica Ševa došla je iz sela, hitajući duž prašnjavog uskog puta. "Goha", pozva je ona kada ju je ugleda kako čupa korov iz leje sa pasuljem: "Goha, dogodilo se nešto strašno. Jako strašno. Možeš li doći?"

"Svakako", odvrtila je udovica. "Šta se to tako strašno moglo dogoditi?"

Ševa nekako uspe da dođe do daha. Bila je to krupna, skromna, sredovečna žena, čije ime više nije odgovaralo njenom telu. Ali nekada je bila vitka i slatka devojka, koja se sprijateljila sa Gohom, ne obazirući se na ogovaranja seljana koji su je nazivali bledolikom vešticom što ju je Kremenko doveo kući iz Karga; njihovo prijateljstvo ništa nije moglo da pomuti.

"Dete sa opekotinama", odvrati ona.

"Čije?"

"Od skitnica."

Goha ode da zatvori vrata na kući, pa se njih dve uputiše puteljkom; Ševa joj je uz put ispričala ono što je znala. Svaki čas bi ostala bez daha i veoma se znojila. Sićušno semenje raznih vrsta trava krupnih vlati koje su rasle duž puteljka lepilo joj se za obraze i čelo, a ona ga je uklanjala šakom, ne prestajući da govori. "Celog meseca su kampovali po livadama pored reke. Jedan muškarac koji se izdavao za kotlokrpu, a u stvari je lopov, a sa njim je bila i žena. I još jedan muškarac, mlađi, koji je uglavnom sve vreme visio oko njih. Niko od njih nije radio. Krali su i prosili i živeli od onoga što bi žena zaradila. Momci što žive niz reku donosili su im razne namirnice sa imanja da ih ovi puste kod nje. Znaš i sama kakvo je vreme došlo, šta se sve događa. Sve te bande po putevima koje svraćaju i na imanja. Da sam na tvom mestu, zaključavala bih vrata, ovih dana. Tako ti taj, taj mlađi momak, dođe u selo, bila sam ispred kuće, i kaže: 'Detetu nije dobro.' Jedva jednom da sam videla to dete s njima, neko sićušno, smrdljivo stvorenje, šmugnulo je u zaklon tako brzo da uopšte nisam bila sigurna

ni da li sam ga videla. A ja upitah: 'Nije dobro? Groznica?' A momak odgovara: 'Povredila se, paleći vatru' - i pre no što sam se spremila da pođem s njim, on se izgubio. Otišao. A kada sam stigla na reku, nisam zatekla ni ono dvoje drugih. Sve su počistili. Nikog nije bilo. Poneli su sa sobom sve svoje zamke i đubre. Za sobom su ostavili samo logorsku vatru, koja se još pušila, i tik uz nju... delimično u njoj... na tlu..."

Ševa je napravila nekoliko koraka pre no što je ponovo progovorila. Gledala je pravo pred sebe, ne u Gohu.

"Nisu je čak ni pokrili ćebetom", primeti.

Nastavila je da korača.

"Gurnuta je u vatru koja je gorela", nastavila je da priča. Progutala je knedlu i otrla zalepljeno semenje sa vrelog lica. "Možda je i pala, ali da je bila budna pokušala bi da se spase. Pretpostavljam da su je prebili i pomislili da su je ubili, pa su pokušali da prikriju šta su joj učinili, i tako su je..."

Ponovo je zastala, pa nastavila.

"Možda nije on. Možda ju je on izvukao. Konačno, došao je po pomoć. Nije ni važno. Ko će ga znati? Koga je briga? Ko će brinuti o detetu? Zašto činimo ono što činimo?"

Goha upita tihim glasom: "Hoće li preživeti?"

"Mogla bi", odvrati Ševa. "Mogla bi preživeti."

Posle izvesnog vremena, kada su se približile selu, ona primeti: "Ne znam šta me je to nagalo da dođem po tebe. Bršljanka je tamo. Ne možemo ništa učiniti."

"Mogla bih poći u Valmout po Bukvu."

"Ništa on tu ne bi mogao pomoći. To je van... van naše moći. Utoplila sam je. Bršljanka joj je dala napitak i uspavala je pomoću čarolije. Odnela sam je kući. Mora da joj je šest ili sedam godina, ali lakša je od kakvog dvogodišnjaka. U stvari, uopšte se nije budila. Ali povremeno uzdiše... Znam da joj ti ne možeš pomoći. Ali želela sam da dođeš."

"Želim da je vidim", primeti Goha. Ali pre no što su ušli u Ševinu kuću, zatvorila je oči i na trenutak zadržala dah, strepeći od onoga što će ugledati.

Ševa je svoju decu poslala napolje, tako da je u kući bilo tiho. Dete je ležalo bez svesti na Ševinom krevetu. Seoska vračara, Bršljanka, namazala je manje opekotine mašću od jedne vrste leske i onog što leči sve, ali nije ni dodirnula desnu stranu lica, glavu i desnu šaku koja je izgorela do kosti. Iznad kreveta je iscrtala runu Pir, i to je bilo sve.

"Možeš li išta učiniti?" upitala ju je Ševa šapatom.

Goha je stajala i posmatrala opečeno dete. Šake joj se nisu tresle. Odmahnula je glavom.

"Učila si kako se isceljuje, tamo gore na planini, je li tako?" Iz Ševinih reči izbijali su bol, sram i bes; preklinjala je da joj to neko nekako olakša.

"Čak ni Ogion ne bi mogao ovo da izleči", odvrati udovica.

Ševa se okrenula od nje, grizući usnu i plačući. Goha je zagrlila i počela da je miluje po sedoj kosi. Dugo su ostale tako zagrljene.

Vračara Bršljanka uđe u sobu iz kuhinje, namrštivši se kada je ugledala Gohu. Iako udovica nije bacala čini i nije se bavila čaranjem, pričalo se da je, kada je tek stigla na Gont, živela u Re Albiju kao magova šticećenica i da poznaje Arhimaga od Roka, te da bez sumnje poseduje tuđinske i tajnovite moći. Ljubomorna na njena preimućstva, vračara je otišla do kreveta i počela da posluje oko njega, mešajući u činijici nešto što je naraslo i što je ona potom stavila na vatru kako bi počelo da dimi i da se puši, dok je ona bez prestanka ponavljala čini ozdravljenja. Odvratan dim koji su ispuštale zapaljene trave naterao je opečeno dete da se zakašlje i napola pridigne, trzajući se i tresući pri tom. Počela je da se bori za vazduh; užurbano i isprekidano ga je uvlačila, ispuštajući škripave zvuke iz

grla. Njeno jedino oko kao da je gledalo u Gohu.

Goha priđe krevetu i uze detetovu levu šaku u svoje. Obratila joj se na svom materinjem jeziku. "Služila sam im i napustila sam ih", reče ona. "Neću im dozvoliti da te se dočepaju."

Dete je zurilo u nju ili je možda zurilo u prazno, pokušavajući da dođe do vazduha, stalno iznova pokušavajući da dođe do vazduha.

2. ODLAZAK DO SOKOLOVOG GNEZDA

Više od godinu dana kasnije, jednog od dugih i prostranih dana posle Dugog Plesa, putem je iz pravca severa u Srednju dolinu stigao glasnik i stao da se raspituje gde može pronaći udovicu Gohu. Ljudi iz sela su ga uputili ka Hrastovom imanju tako da je tamo stigao kasno po podne. Imao je oštre crte lica, i hitre oči. Pogledao je Gohu, pa ovce u toru iza nje i kazao: "Lepa jagnjad. Zove te Mag Re Albija da dođeš."

"Tebe je poslao?" stade da se raspituje Goha, ne verujući mu i zabavljajući se. Kada je Ogion želeo da mu dođe, slao je brže i bolje glasnike: orla ili tek svoj glas koji bi tiho izgovorio njeno ime... Hoćeš li doći?

Čovek klimnu. "Bolestan je", objasni on. "Hoćeš li prodati neko janješce?"

"Mogla bih. Možeš porazgovarati sa pastirom ako hoćeš. Eno ga tamo kod ograde. Hoćeš li da večeraš? Možeš i prenočiti ako želiš, ali ja odoh."

"Večeras?"

Ovog puta u njenom blago prekornom pogledu nije bilo ni traga koji bi nagovestio da je sve ovo i dalje zabavlja. "Neću da oklevam", odvrati ona. Otprilike jedan minut provela je u razgovoru sa starim pastirom, Bistropotokom, a zatim se okrenula i uputila prema kući ugrađenoj u padinu brda pored hrastovog gaja. Glasnik krenu za njom.

U popločanoj kuhinji, mlekom, hlebom, sirom i zelenim lukom poslužilo ga je dete koje je samo jednom pogledao i brzo skrenuo pogled; dete se udaljilo, ne izgovorivši ni reč. Ponovo se pojavilo sa ženom, obe su bile obuvane za put, a u rukama su držale lake kožne rance. Glasnik pođe za njima napolje, a udovica zaključa vrata seljačke kuće. Svi zajedno krenuše, on svojim poslom, jer je Ogionova poruka predstavljala samo uslugu koju je uz put obavio, dok je, u stvari, njegov glavni zadatak bio da nabavi rasplodnog ovna za gospodara Re Albija; žena i opečeno dete poželeše mu srećan put na mestu gde je puteljak zavijao ka selu. Njih dve nastaviše uzbrdo putem kojim se on spustio, prema severu, a zatim na zapad ka podnožju planine Gont.

Hodale su sve dok dugi letnji sumrak nije počeo da prerasta u tamu. Tada su sišle sa uskog puta i ulogorile se u maloj šumovitoj dolini pored potoka koji je brzo i tiho proticao, odražavajući blede večernje nebo kroz krošnju žgoljave vrbe. Goha je napravila ležaj od suve trave i lišća vrbe, skriven ispod krošnje nalik na zeca, pa je umotala dete u ćebe i položila ga na njega. "Tako", reče ona, "sada si čaurica. Ujutro ćeš biti leptir i izletećeš." Nije upalila vatru, već je legla pored deteta, umotavši se u ogrtač; zagledala se u zvezde koje su se jedna za drugom palile na nebu i osluškivala tihi govor potoka, dok nije zaspala.

Kada su se pred zoru probudile od hladnoće, naložila je malu vatru na kojoj je zagrejala u tiganju vodu kako bi napravila zobenu kašu za dete i sebe. Mali nagrđeni leptir izišao je drhteći iz čaurice, pa je Goha ohladila tiganj u travi posutoj rosom kako bi dete moglo da ga drži i pije iz njega. Kada su ponovo krenule, na istoku je, iznad visokog, tamnog ramena planine, počela da rudi zora.

Hodale su celog dana; morala je da uskladi korak sa detetovim, jer se ono brzo umaralo. Žena je svim svojim bićem žudela da požuri, ali nastavljala je lagano da korača. Nije bila u stanju duže da nosi dete, pa joj je uz put pričala priče kako bi joj bar malo olakšala napor.

"Idemo u u posetu čoveku, starcu, po imenu Ogion", obavesti je ona dok su vukle noge po uskom putu koji je krivudao naviše kroz šumu. "On je mudar i čarobnjak je. Znaš li ti šta je to čarobnjak, Teru?"

Ako je dete i imalo neko ime, ono ga nije znalo ili nije želelo da ga kaže. Goha ju je zvala Teru. Ona odmahnu glavom.

"Pa, ne znam ni ja", primeti žena. "Ali znam šta sve oni mogu. Kada sam bila mlada... nešto starija od tebe, ali još mlada... Ogion mi je bio otac, isto kao što sam ja sada tvoja majka. Pazio me je i pokušao da me nauči svemu što mi je bilo potrebno. Ostajao je sa mnom i onda kada bi radije lutao unaokolo sam. Voleo je da šeta, svim ovim putevima kojima mi sada hodimo, i kroz šume, kroz divljinu. Prošao je celu planinu, zagledao, osluškivao. Više je voleo da sluša nego da priča, pa su ga stoga nazvali Tihi. Ali sa mnom je i razgovarao. Pričao mi je priče. Ne samo one slavne priče koje svako nauči, o junacima i kraljevima, i stvarima koje su se zbile jako davno i jako daleko, već i priče koje je samo on znao." Nastavila je izvesno vreme da korača ćutke pre no što je nastavila. "Sada ću ti ispričati jednu od tih priča.

Jedna od stvari koje čarobnjaci umeju jeste da se pretvore u nešto drugo... da uzmu na sebe drugi oblik. To zovu Pretvaranje. Obični vrač može stvoriti privid da izgleda kao nešto drugo, ili kao životinja, tako da na trenutak nisi siguran šta vidiš... kao da je stavio masku. Ali čarobnjaci i magi mogu mnogo više od toga. Oni mogu postati ta maska, oni su odista u stanju da se pretvore u neko drugo biće. Tako jedan čarobnjak, koji, na primer, želi da pređe more a nema čamac, može da se petvori u galeba i da ga preleti. Ali mora biti pažljiv. Ako ostane ptica, on počinje da razmišlja kao ptica i zaboravi da razmišlja kao čovek, pa mu se može desiti da odleti sa ostalim galebovima i nikada više ne povrati ljudski oblik. Postoji priča o nekom velikom čarobnjaku koji je voleo da se pretvara u medveda; suviše često je to činio, pa je i postao medved i ubio vlastitog malog sina; morali su da krenu u hajku na njega i da ga ubiju. Ali Ogion je imao običaj da se šali i na račun toga. Jednom kada su se miševi zavukli u ostavu i pojeli sir, uhvatio je jednog od njih, upotrebivši neku malu čaroliju za hvatanje miševa, podigao ga ovako, zagledao mu se u oko i kazao: 'Rekoh ti da ne igravaš miša!' Na trenutak sam pomislila da to ozbiljno misli...

E pa, ova priča ti je nalik na te o pretvaranju, ali Ogion mi je kazao da uveliko nadmašuje sva pretvaranja za koja je on znao, jer je čovek o kome je reč bio dve stvari, dva bića, u isto vreme, i u istom obliku, i još mi je kazao da to nadmašuje čak i moći čarobnjaka. Ali sreo se s tim u jednom malom selu na severozapadnoj obali Gonta, u mestu koje zovu Kemaj. Tamo je živela žena, stara ribarka, nije bila vračara, nije bila učena; ali je smišljala pesme. Tako je Ogion i čuo za nju. Lutao je onuda, kao što je to obično činio, pešačio duž obale, slušao; čuo je neke ljude kako pevaju, krpeći mreže ili zatiskujući rupe na čamcima kudeljom i smolom:

Dalje na zapad od zapada
s druge strane kopna
moj narod igra
na nekom drugom vetru.

Ni tu melodiju ni reči Ogion nikada ranije nije čuo, pa ih je pitao iz kog kraja potiče ta pesma. Od odgovora do odgovora, stigao je do mesta gde mu je neko kazao: 'Oh, to je jedna od pesama Žene iz Kemaja.' I tako je on nastavio do Kemaja, male ribarske luke u kojoj je ta žena živela, i pronašao je njenu kuću na samom kraju mesta. Pokucao je na vrata štapom. Došla je i otvorila mu.

Ti znaš, sećaš se kada smo razgovarale o imenima, kako deca imaju prvo dečja imena, kako svako ima ime kojim se koristi, pa možda i nadimak. Razni ljudi te mogu različito zvati. Ti si moja Teru, ali možda ćeš kada malo porasteš dobiti i hardijsko ime kojim će te drugi zvati. Ali kada postaneš žena, dobićeš, ako se sve propisno obavi, i svoje pravo ime. Daće ti ga jedan od onih koji poseduju istinsku moć, kakav čarobnjak ili mag, jer to je u njihovoj moći, u tome se sastoji njihova umetnost... da nadevaju imena. To će biti ime koje možda nikome nikada nećeš otkriti, jer se suština tvoga bića

krije u tvom pravom imenu. U njemu je tvoja snaga, tvoja moć; ali za drugoga ono predstavlja rizik i teret i treba ga otkriti samo u krajnjoj nuždi ili onome u koga imaš neograničeno poverenje. Međutim, veliki mag, koji zna sva imena, znaće i tvoje čak i ako mu ga ne kažeš.

Tako se Ogion, koji je veliki mag, našao na pragu male kuće pored morskog nasipa; vrata mu je otvorila jedna starica. Ogion je tada ustuknuo, podigao svoj hrastov štap i drugu šaku, ovako, kao da pokušava da se zaštiti od toplote vatre, i tako zaprepašćen i uplašen naglas je izgovorio njeno pravo ime... 'Zmaj!'

U tom prvom trenutku, rekao mi je, nije video nikakvu ženu na vratima, već plamen i slavu vatre, kao i sjaj zlatnih krljušti i kandži i krupne zmajevske oči. Kažu da nikada ne smeš pogledati zmaju pravo u oči.

A onda je sve to nestalo i on više nije video nikakvog zmaja, već samo staricu koja je stajala na dovratku, pomalo pogrbljena, visoku, staru ribarku krupnih šaka. I ona je zurila u njega kao što je on u nju. Zatim je rekla: 'Uđi, gospodaru Ogione.'

I tako je on ušao. Poslužila ga je ribljom čorbom, a posle jela su seli pored vatre i pričali. Pomislio je da je ona sigurno jedna od onih koji su u stanju da menjaju oblik, ali vidiš, nije znao da li je posredi žena koja je u stanju da se pretvori u zmaja, ili zmaj koji je kadar da se pretvori u ženu. I tako ju je na kraju ipak upitao: 'Jesi li žena ili zmaj?' Nije mu odgovorila, već je samo kazala: 'Otpеваću ti jednu priču koju znam.'

Teru je imala kamičak u cipeli. Zastale su da ga izvade, posle čega su nastavile dalje, veoma sporo, pošto se put strmo peo između odsečenih kamenitih obronaka koje su natkriljavale krošnje pune cvrčaka što su cvrčali na letnjoj žezi.

"Evo kako glasi priča koju mu je opevala, koju je Ogionu opevala.

Kada je Segoj na početku vremena iz mora izdigao ostrva sveta, kopno i vetar koji je duvao preko kopna prvo su iznedrili zmajeve. Tako nam kazuje Pisma Stvaranja. Ali ta pesma takođe govori o tome da, u početku, između zmajeva i ljudi nije bilo razlike. Svi su oni bili jedan narod, jedna rasa, imali su krila i govorili Pravim Jezikom.

Bili su predivni, jaki, mudri i slobodni.

Ali vremenom se uvek nešto mora izmeniti. Tako su pojedini zmajevi-ljudi sve više i više bivali zaljubljeni u letenje i divljinu, i sve su se manje i manje zanimali za poslove stvaranja, učenje i podučavanje, za kuće i gradove. Jedina im je želja bila da odlete što dalje, da love i pojedu plen, bilo im je svejedno što su neuki i što im ni do čega nije stalo, sve vreme su samo tragali za što većom slobodom.

Ostali od roda zmajeva-ljudi prestali su gotovo da se zanimaju za letenje i počeli su da skupljaju blago, vredne stvari, rukotvorine, da uče sve što se moglo naučiti. Gradili su kuće, utvrđenja u kojima će njihovo blago biti bezbedno, kako bi sve što su stekli mogli ostaviti svojoj deci, ne prestajući da ga uvećavaju i uvećavaju. Zatim su počeli da se plaše onih divljih, koji su mogli da dolete i unište sve drage im zalihe, da ih spale svojim plamenim dahom iz čiste nepažljivosti ili okrutnosti.

Oni divlji se, pak, nisu ničega plašili. Ništa nisu naučili. A kako su bili nezalice i neustrašivi, nisu bili u stanju da se izbave kada bi ih neletači zarobili poput životinja koje su zatim ubijali. Ali doleteli bi drugi divlji, palili predivne kuće, uništavali i ubijali. Oni koji su bili najjači, divlji ili mudri, međusobno su se prvi poubijali.

Oni koji su se najviše plašili, ti su se krili za vreme borbi, a kada više ne bi imali gde da se sakriju, onda su bežali. Koristili su se svojim umećima, pa su gradili čamce i odlazili na istok, što dalje od zapadnih ostrva gde su veliki krilati vodili rat između porušenih kula.

Tako su se promenili oni koji su bili istovremeno i zmajevi i ljudi, pa su nastala dva naroda -

zmajevi, kojih je oduvek bilo manje i koji su bili divlji, raštrkani unaokolo usled svoje beskrajne, nerazumne pohlepe i besa, po udaljenim ostrvima Zapadnog Prostranstva; i ljudski rod, oduvek brojniji, koji je živeo u svojim bogatim varošima i gradovima, ispunjavajući Unutrašnja ostrva te ceo jug i istok. A među njima bilo je i nekih koji su sačuvali znanje zmajeva - Pravi Jezik Stvaranja. Oni su sada čarobnjaci.

Ali pesma je takođe govorila o tome da među nama postoje oni koji znaju da su nekada bili zmajevi, a među zmajevima da ima i takvih kojima je poznato srodstvo sa nama. A ti kažu da su neki od njih, u vreme kada se jedan narod delio na dva, kada su još posedovali osobine i ljudi i zmajeva, i imali krila, otišli ne na istok nego na zapad, preko Otvorenog Mora, i da su se zaustavili tek kada su stigli na drugu stranu sveta. Tamo žive u miru, ta velika krilata stvorenja koja su ostala i divlja i mudra, zadržala ljudski um i zmajevsko srce. I zato se u pesmi veli:

Dalje na zapad od zapada
sa druge strane kopna
moj narod igra
na nekom drugom vetru.

Eto tu je priču pričala pesma Žene iz Kemaja, i ona se završavala tim rečima.

Onda je Ogion njoj kazao: 'Kada sam te ugledao, video sam tvoje pravo biće. Ova žena koja sedi preko puta mene, s druge strane ognjišta, nije ništa više od haljine koju nosi.'

Ali ona je odmahнула glavom, nasmejala se, i samo rekla: 'Kada bi sve bilo tako jednostavno!'

Ogion se posle izvesnog vremena vratio u Re Albi. Pošto mi je ispričao tu priču, dodao je: 'Od tog dana ne prestajem da se pitam da li je iko, čovek ili zmaj, ikada stigao dalje na zapad od zapada; i ko smo mi, gde se nahodi naša celovitost'... Jesi li ogladnela, Teru? Eno lepog mesta gde možemo sestiti, bar mi tako izgleda, tamo gore gde put zaokreće. Možda ćemo odatle moći da vidimo luku Gont, daleko dole u podnožju planine. To je veliki grad, veći čak i od Valmauta. Sešćemo kada stignemo do zavoja i malo se odmoriti.'

Sa zavoja na putu koji se nalazio visoko gore odista su mogle da vide preko nepreglednih obronaka šume i kamenite livade sve do grada u zalivu; videle su i grebene koji su čuvali ulaz u zaliv, i čamce na tamnoj vodi nalik na iverje ili vodene mušice. Daleko napred na njihovom putu i malo iznad njega, jedna stena štrčala je iz planine: Prekopad, na kome je bilo smešteno selo Re Albi, Sokolovo gnezdo.

Teru se nije žalila, ali kada je posle kraćeg vremena Goha upitala: "E pa, hoćemo li dalje?" dete, koje je sedelo između puta i ponora neba i mora, odmahnu glavom. Sunce je bilo toplo i njih dve su prešle veliki komad puta od doručka u maloj šumovitoj dolini.

Goha izvadi bocu sa vodom i njih dve ponovo otpiše malo iz nje; zatim izvadi i vrećicu sa suvim groždem i orasima i pruži je detetu.

"Nadomak smo cilja", reče ona, "i volela bih da stignemo pre mraka, ako možemo. Jedva čekam da vidim Ogiona. Bićeš veoma umorna, ali nećemo žuriti. A večeras ćemo biti na sigurnom i u toplom. Zadrži vrećicu, zatakni je za pojas. Od suvog grožđa će ti ojačati noge. Hoćeš da ti napravim štap... kakav imaju čarobnjaci... da lakše hodaš?"

Teru mljacnu i klimnu. Goha izvadi nož i odseče jednu jaku mladicu leske za dete, a zatim ugleda jovu koja se nadnosila nad putem, odlomi jednu granu, očisti je od grančica i lišća i napravi sebi debeo, laki štap.

Ponovo krenuše; dete se vuklo, zavaravajući se suvim groždem. Goha je pevala kako bi ih obe

zabavila, ljubavne i pastirske pesme i balade koje je naučila u Srednjoj dolini; ali iznenada njen glas zamre usred melodije. Ona zastade i ispruži ruku u znak upozorenja.

Četvorica muškaraca na putu ispred njih su je opazili. Nije imalo smisla sakriti se u šumu dok ne odu.

"Putnici", reče ona tiho Teru i nastavi dalje. Čvrsto je stegla štap od jove.

Ono što je Ševa kazala o bandama i lopovima nije bila samo žalopojka kakva se može čuti u svakom pokolenju, kojom ono izražava svoju zabrinutost što stvari više nisu onakve kakve su bile ranije i što svet srlja u propast. Tokom poslednjih nekoliko godina u gradovima i u selima Gonta bilo je sve manje mira i poverenja. Mladići su se ponašali poput stranaca među vlastitim sugrađanima, zloupotrebljavali su gostoprimstvo, krali, prodavali ukradeno. Prosjačenje se odomaćilo tamo gde je nekada bilo prava retkost, a nezadovoljni prosjak pretio je nasiljem. Žene nisu volele same da idu putem i ulicama, niti im se dopadao taj gubitak slobode. Mlade devojke su bežale kako bi se pridružile bandama lopova i zverokradica. Često su se vraćale kući posle godinu dana, mrzovoljne, u modricama i trudne. A među seoskim vračevima i vračarama kolale su glasine da su poslovi njihove profesije krenuli po zlu: čini koje su oduvek lečile sada nisu pomagale; basme nalaženja ništa nisu pronalazile, ili su nalazile pogrešne stvari; ljubavni napici terali su muškarce da pomahnitaju ali ne od želje već od ubilačke ljubomore. A još gore od toga, govorili su, ljudi koji ništa nisu znali o umetnosti magije, o njenim zakonima, ograničenjima i opasnostima što su vrebale prekršitelje, nazivali su sebe ljudima od moći, obećavali bogatstvo i zdravlje, prava čuda svojim sledbenicima, obećavali su im čak i besmrtnost.

Bršljanka, vračara iz Gohinog sela, mračnim rečima je pominjala ovo slabljenje magije, isto kao i Bukva, vrač iz Valmauta. On je bio mudar i skroman čovek koji je došao da pomogne Bršljanki koliko je mogao da bar malo olakšaju Teru bol i umanje ožiljke od opekotina. Reкао je Gohi:

"Mislim da vreme u kome se takve stvari kao ova događaju mora biti vreme propasti, kraj jednog doba. Koliko je stotina godina prošlo od poslednjeg kralja koji je stolovao u Hevnoru? Ne može ovako dalje. Moramo se ponovo okrenuti ka središtu ili ćemo biti izgubljeni, ostrvo protiv ostrva, čovek protiv čoveka, otac protiv deteta..." Pogledao ju je, pomalo stidljivo, ali pogled mu je, bez obzira na to, bio jasan i mudar. "Prsten Eret-Akbe vraćen je u Hevnorsku Kulu", nastavi on. "Znam ko ga je tamo doneo... To je bez sumnje bio znak, znamenje novog doba koje će doći! Ali mi ništa nismo preduzeli. Nemamo kralja. Nemamo središte. Moramo pronaći naše srce, našu snagu. Možda će Arhimag konačno nešto preduzeti." A zatim je samouvereno dodao: "Konačno, on je sa Gonta."

Ali do njih nije doprla nijedna reč o bilo kom Arhimagovom činu, niti o tome da se pojavio naslednik Hevnorskog Prestola; stanje je postajalo sve gore.

Zato je Goha sa strahom i mračnim besom posmatrala četvoricu muškaraca na putu pre no što su se razmakli u stranu tako da su ona i dete morale da prođu između njih.

Dok su odrešito nastavljale dalje, Teru se nije odvajala od nje, koračala je pognute glave, ali nije ju uhvatila za ruku.

Jedan od muškaraca, momak krupnih prsa sa neurednim crnim dlakama na gornjoj usni, koje su mu padale preko usta, počeo da govori, ovlaš se cereći. "Hej, vi tamo", reče, ali istog časa oglasi se i Goha, ali glasnije. "Sklanjaj mi se s puta!" odbrusi ona podigavši štap od jove kao da je čarobnjakova palica... "Idem poslom do Ogiona!" Prošla je čvrstim korakom između muškaraca i nastavila dalje, dok je Teru kaskala pored nje. Muškarci, pogrešno shvativši drskost kao vračanje, ostadoše mirno da stoje. Ogionovo ime možda je još imalo neku moć. Ili je možda Goha krila u sebi neku moć, ili pak dete. Jer kada su njih dve prošle, jedan od muškaraca reče: "Videste li vi to?" zatim pljunu i napravi znak koji je trebalo da odagna zlo.

"Vračara i njeno kopile-čudovište", dodade drugi. "Pusti ih, nek' samo idu!"

Jedan od njih, čovek sa kožnom kapom i u kožnom haljetku, ostao je još trenutak da zuri za njima dvema, dok su ostali lenjo nastavili dalje. Lice mu je izražavalo bolest i obuzetost, pa ipak, činilo se da će krenuti za ženom i detetom, ali ga je čovek sa dlakavom usnom pozvao: "Hajde, Spretni!" - i on ga poslušao.

Kada su zašli za okuku i kada ih ona četvorica više nisu mogla videti, Goha je podigla Teru i žurno nastavila dalje, noseći je sve dok nije ostala bez daha i morala da je spusti. Dete nije postavilo nijedno pitanje i nije zastajkivalo. Čim je Goha ponovo bila u stanju da krene, dete je što je brže moglo nastavilo da korača pored nje, držeći je za ruku.

"Rumena si", reče ona. "Poput vatre."

Retko je govorila, i to ne čisto, a glas joj je bio veoma grub; ali Goha ju je razumela.

"Ljuta sam", odvrati Goha pomalo šeretski. "Kada sam ljuta pocrvenim. Moji obrazi postanu kao vaši, vas crvenih, vas varvara iz zapadnih zemalja... Pogledaj, tamo dole ispred nas nalazi se mesto, biće da je to Hrastov Izvor. To je jedino selo na ovom putu. Zaustavićemo se u njemu i malo se odmoriti. Možda dobijemo i malo mleka. A onda, ako budemo mogle dalje, ako budeš smatrala da možeš da se popneš do Sokolovog Gnezda, stići ćemo tamo do večeri, bar se nadam."

Dete klimnu. Otvorila je vrećicu sa suvim groždem i orasima i pojela nekoliko plodova. Nastavile su umorno dalje.

Sunce je već odavno zašlo kada su prošle kroz selo i nastavile ka Ogionovoj kući na vrhu stene. Prve zvezde su zasvetlucale iznad tamnih oblaka na zapadu povrh visokog obzorja mora. Sa mora je duvao vetar, povijajući kratke travke. Neka koza je zameketala na pašnjaku iza jedne niske, male kuće. Kroz jedini prozor dopirala je prigušena žuta svetlost.

Goha je odložila svoj i Terunin štap o zid pored vrata, uhvatila dete za ruku i pokucala.

Niko joj nije odgovorio.

Gurnula je vrata. Vatra u ognjištu bila je ugašena, ostavivši za sobom žar i sivi pepeo, ali je zato uljana svetiljka na stolu treperila slabim sjajem, a sa dušeka na podu u udaljenom uglu sobe oglasio se Ogion: "Uđi, Tenar."

3. OGION

Smestila je dete na poljski krevet u zapadnoj niši. Založila je vatru. Zatim je, prekrstivši noge, sela na pod pored Ogionove slamarice.

"Niko te ne pazi!"

"Sve sam ih razjurio", prošaputa on.

U licu se nije izmenio; i dalje mu je bilo tamno i odlučno, ali mu se zato kosa prorodila i potpuno osedela, a prigušena svetlost lampe nije uspevala da izazove one poznate iskre u njegovim očima.

"Mogao si i umreti sam", primeti ona ljutito.

"Pomozi mi da umrem", reče starac.

"Ne još", stade da ga preklinje ona, sagnuvši se i položivši čelo na njegovu šaku.

"Ne noćas", složi se on.

Podigao je šaku da je pomiluje po glavi; imao je tek toliko snage da to jednom učini.

Ponovo se uspravila. Vatra se rasplamsala. Njen plamen je poigravao po zidovima i niskoj tavanici i bacao senke koje su se zgušnjavale u uglovima dugačke prostorije.

"Kad bi samo Ged došao", promrmlja starac.

"Jesi li poslao po njega?"

"Izgubljen", odvrati Ogion. "On je izgubljen. Oblak. Magla iznad kopna. Otišao je na zapad. Noseći grančicu oskоруše. U mračnu maglu. Izgubio sam svog jastreba."

"Ne, ne, ne", prošaputa ona. "Vratiće se on."

Začutili su. Toplota koja je dolazila od vatre počela je oboje da prožima, omogućivši Ogionu da se opusti i da s vremena na vreme zapadne u san, tako da je Tenar mogla da se odmori posle celodnevnog pešačenja. Izmasirala je noge i bolna ramena. Dobrim delom poslednjeg dugačkog uspona nosila je Teru, jer je dete počelo od umora da dahće, upirući se da održi korak.

Tenar je ustala, zagrejala vodu i sprala sa sebe prašinu od puta. Zagrejala je mleko i pojela malo hleba koji je pronašla u Ogionovoj ostavi, pa se vratila i ponovo sela pored njega. Dok je spavao; sedela je i razmišljala, posmatrajući njegovo lice, plamen vatre i senke.

Razmišljala je o devojčici koja je ćutke, zamišljena, sedela, noću, veoma davno i veoma daleko, o devojčici u prostoriji bez prozora, odgajenoj da o sebi misli samo kao o onoj koja je pojedena, sveštenici i sluškinji zemaljskih moći tame. Zatim o ženi koja bi ostala da sedi u spokojnoj tišini seoske kuće dok su muž i deca spavali, da razmišlja, da jedan sat bude sama. I na kraju o udovici koja je ovamo donela opečeno dete, koja je sedela pored uzglavlja umirućeg, koja je čekala jednog čoveka da se vrati. Poput svih žena, poput bilo koje žene, obavljajući ženske dužnosti. Ali Ogion je nije oslovio imenima sluškinje, žene niti udovice. Kao ni Ged u tami Grobnica. Niti... još ranije, dalje od svega toga... njena majka, majka koje se sećala jedino kao topline i lavovske boje plamena, majka koja joj je nadenula ime.

"Ja sam Tenar", prošaputa ona. Iz vatre se izvi jedan sjajni žuti jezik kada ova zahvati suhu granu jele.

Ogion odjednom počeo teže da diše i da se bori za vazduh. Pomogala mu je koliko je mogla dok mu nije bilo malo lakše. Oboje su malo odspavali, ona je zadremala kada je on zapao u omamljujuću i sveobuhvatnu tišinu, koju bi prekidao izgovarajući čudne reči. Jednom je duboko u noć naglas kazao, kao da je upravo sreo nekog prijatelja na putu: "Znači, ovde si, sada? Jesi li ga video?" A onda je opet, kada je Tenar ustala da podstakne vatru, počeo da govori, ali ovog puta kao da se obraćao nekom iz sećanja, nekom iz davno prošlog vremena, jer je rekao glasno, onako kako bi to dete učinilo: "Pokušao sam da joj pomognem, ali srušio se krov kuće. Pao je na njih. Bio je to zemljotres."

Tenar je slušala. I ona je doživela zemljotres. "Pokušao sam da pomognem!" govorio je dečak glasom starca, punim bola. A zatim je ponovo počeo da se bori za vazduh.

Tenar je s prvom svetlošću probudio zvuk za koji je u prvi mah pomislila da dolazi s mora. Bio je to lepet mnogobrojnih ptičjih krila. Jedno jato je u niskom letu prolazilo iznad kuće; bilo ih je toliko da im je lepet krila ličio na grmljavinu, a njihove brze senke zamračile su prozor. Kao da su jednom obletele oko kuće, a potom otišle dalje. Ni na koji način se nisu oglasile, i ona nije znala koje su to ptice bile.

Tog jutra su došli ljudi iz sela Re Albi; Ogionova kuća se nalazila po strani od mesta, prema severu. Došla je devojka koja je čuvala koze i žena da pokupi mleko od Ogionovih koza, kao i ostali koji su samo hteli da vide mogu li nešto učiniti za njega. Mahovina, seoska vračara, pokaza prstom na štapove od jove i leske oslonjene o zid pored vrata i s puno nade proviri unutra, ali čak se ni ona nije usudila da uđe; Ogion je samo progundao sa slamarice: "Oteraj ih! Sve ih oteraj!"

Kao da mu se snaga malo povratila i kao da mu je bilo udobnije. Kada se probudila mala Teru, poveo je s njom razgovor na svoj suv, ljubazan, tihi način koga se Tenar sećala. Dete je otišlo da se igra na suncu, a on upita Tenar: "Kojim si je imenom nazvala?"

Znao je Pravi Jezik Stvaranja, ali nikada nije naučio ni jednu jedinu reč kargskog.

"Teru, što znači paljevina, rasplamsavanje vatre", odvrati ona.

"Ah, ah", izusti on; oči mu zasijaše i on se namršti. Trenutak se činilo kao da s mukom traži reči. "Ona", počeo on: "Ona... plašice je se."

"Plaše je se i sada", odvrati ogorčeno Tenar.

Mag odmahnu glavom.

"Poduči je, Tenar", prošaputa on. "Nauči je svemu!... Ne Rouk. Oni se plaše... Zašto li sam te samo pustio da odeš? Zašto si otišla? Da bi nju dovela ovamo... prekasno?"

"Miruj, miruj", nežno mu je rekla, jer se upinjao da pronađe reči, da povrati dah, a ni jedno ni drugo nije mu polazilo za rukom. On odmahnu glavom i zadahta: "Poduči je!" i ostade nepokretno da leži.

Nije hteo da jede, a popio je samo malo vode. Negde oko podneva je zaspao. Probudio se kasno po podne i kazao: "Sada, kćeri", i pridigao se.

Tenar ga je uhvatila za šaku i osmehnula mu se.

"Pomozi mi da ustanem."

"Ne, ne."

"Da", reče on. "Napolje. Ne mogu umreti unutra."

"Kuda ćeš?"

"Bilo kuda. Ali ako budem mogao, poći ću šumskom stazom", odvrati on. "Do bukve iznad livade."

Pomogla mu je tek kada je videla da je u stanju da ustane i da je čvrsto rešio da iziđe. Zajedno su stigli do vrata, gde je on zastao i osvrnuo se po jedinjoj prostoriji svoje kuće. U tamnom uglu desno od vrata stajala je oslonjena o zid njegova visoka palica, blago svetleći. Tenar pruži ruku da mu je doda, ali on odmahnu glavom. "Ne", reče, "ne to." Ponovo se osvrnuo oko sebe kao da traži nešto čega tu nema, nešto zaboravljeno. "Hajdemo", konačno prozbori.

Sjajni vetar sa zapada zapahnuo im je lice; zagledavši se ka visokom obzorju, on reče: "To je dobro."

"Dozvoli mi da pozovem neke ljude iz sela da ti naprave nosiljku", reče ona. "Svi čekaju da nešto učine za tebe."

"Želim da hodam", odvrati starac.

Iza kuće se pojavila Teru; pogledom punim strahopoštovanja ispratila je Ogiona i Tenar, koji su se udaljavali lagano, korak po korak, zastajkujući posle svakih pet šest koraka kako bi Ogion došao do daha; išli su preko livade isprepletene trave prema šumi koja se strmo uspinjala uz stenoviti planinski obronak. Sunce je peklo i duvao je hladan vetar. Dugo im je trebalo da pređu preko livade. Ogionovo lice bilo je sivo, a noge su mu podrhtavale poput trave na vetru kada su konačno stigli do podnožja velike mlade bukve na pragu šume, nekoliko jardi udaljene od početka planinske staze. Tu je utonuo među korenja drveta, oslonivši se leđima o njegovo deblo. Dugo nije mogao da izusti nijednu reč niti da se pomeri, a srce mu je silno tuklo i na trenutke zastajalo, potresajući mu telo. Konačno je klimnuo i prošaputao: "Dobro."

Teru ih je pratila na odstojanju. Tenar je otišla do nje, uzela je u naručje i rekla joj nekoliko reči. Zatim se vratila do Ogiona. "Doneće prekrivač", reče ona.

"Nije mi hladno."

"Meni jeste."

Lice joj na tren ozari osmeh.

Devojčica se vratila, noseći čebeta od kozje dlake. Nešto je došapnula Tenar i ponovo otrčala.

"Vreska će joj dozvoliti da joj pomogne da pomuze kože i paziće na nju", reče Tenar Ogionu.

"Kako bih ja mogla da ostanem ovde sa tobom."

"Nikada samo jedan posao", primeti on promuklim šapatom, jedinim koji mu je još ostao.

"Ne. Uvek bar dve stvari, a obično i više", odvrati ona. "Ali sada sam ovde."

On klimnu.

Dugo nije progovarao, već je samo sedeo oslonjen leđima o deblo, zatvorenih očiju. Posmatrajući njegovo lice, Tenar je primetila kako se menja isto onako lagano kao što se menjala svetlost na zapadu.

Otvorio je oči i zagledao se kroz prorez u krošnji put neba na zapadu. Kao da je nešto promatrao, neki čin ili delo, u tom dalekom, jasnom, zlatnom prostoru svetlosti. Prošaputao je jednom, oklevajući, kao da nije siguran: "Zmaj..."

Sunce je zašlo, spustio se vetar.

Ogion se zagledao u Tenar.

"Gotovo", prošaputa on iscrpljeno. "Sve se izmenilo!... Izmenilo, Tenar! Čekaj... čekaj ovde, da..." Drhtaj mu protrese telo, bacajući ga poput grane drveta na jakom vetru. On zadahta. Sklopio je, pa otvorio oči, pogleda uprtog negde kroz nju. Položio je šaku na njene; sagnula se do njega; otkrio joj je svoje ime, kako bi posle smrti znali ko je on, u stvari, bio.

Čvrsto ju je uhvatio za šaku, zatvorio oči i još jednom otpočeo bitku za vazduh, bitku koja se okončala kada je ostao potpuno bez daha. Ležao je tu poput ostalog korenja, dok su se zvezde pomaljale, a njihov sjaj počinjao da se probija kroz lišće i grane šume.

Tenar je prosedela sa umrlim ceo sumrak sve do mraka. S druge strane livade treperila je svetiljka poput kakvog svica. Oboje ih je prekrila vunanim čebetom, ali šaka u kojoj je držala njegovu i sama se ohladila, kao da je u njoj držala kamen. Još jednom je svojim čelom dotakla njegovu šaku. Zatim je ustala, ukočeno i s vrtoglavicom; vlastito telo joj se učinilo čudno, te je pošla u susret onome ko je dolazio noseći svetiljku.

Tu su noć susedi prosedeli sa Ogionom; ovog puta, on ih nije oterao.

Glavno zdanje gospodara Re Albija bilo je smešteno na stenovitom ispustu planinskog obronka iznad Prekopada. Rano ujutro, znatno pre no što je sunce obasjalo planinu, kroz selo se odozgo spustio čarobnjak koji je bio u službi rečenog gospodara; a odmah za njim stigao je još jedan

čarobnjak, s mukom se uspevši strmim putem iz luke Gont, odakle je krenuo još za mraka. Do njih je stigao glas da je Ogion na samrti, ili su posedovali moć koja im je omogućavala da znaju kada se gasio život kakvog velikog maga.

U Re Albi nije bilo vrača; mesto je imalo samo svoga maga i vračaru koja je obavljala manje važne poslove, kao što su pronalaženje, popravke i nameštne kostiju, čime ljudi nisu hteli da gnjave maga. Tetka Mahovina bila je strogo stvorenje, neudata, kao uglavnom i sve vračare, neoprana, sa kosom koja joj je sedela i bila svezana u čudne čini-čvorove, sa crvenim kolutovima oko očiju od dima travi. Ona je bila ta koja je došla preko livade sa svetiljkom u ruci i zajedno sa Tenar i ostalima probdela noć pored Ogionovog tela. Zapalila je voštanu sveću i zaklonila je staklom, tamo u šumi, a zatim zapalila mirišljava ulja u glinenoj činijici; izgovorila je reči koje je trebalo izgovoriti i obavila sve što je valjalo obaviti. Kada je trebalo pripremiti telo za ukop, dodirnuti ga, podigla je pogled prema Tenar kao da od nje traži dopuštenje, a zatim je nastavila da obavlja svoj posao. Seoske vračare su obično bile zadužene da pripreme mrtvog za put kući, kako su one to zvale, a često i za sahranu.

Kada je stigao čarobnjak iz glavnog zdanja, visoki mladić sa srebrnastom palicom od jelovine, i onaj drugi koji je pristigao iz luke Gont, krupan, sredovečan muškarac sa kratkom palicom od tisovine, tetka Mahovina ih nije pogledala svojim zakrvavljenim očima, već je uvukla glavu u ramena, pognula se i povukla u stranu, skupljajući svoje bedne čini i vradžbine.

Kada je položila telo kako je trebalo da leži za ukop, na levi bok, sa povijenim kolenima, spustila mu je u levu šaku okrenutu nagore sićušni smotuljak sa činima, nešto zamotano u meku kozju kožu i svezano obojenim konopcem. Čarobnjak iz Re Albija odgurnu vrećicu vrhom palice.

"Je li grob iskopan?" upita čarobnjak iz luke Gont.

"Jeste", odvrati čarobnjak iz Re Albija. "Iskopan je na groblju moga gospodara." On pokaza prema zdanju visoko u planini.

"Tako, znači", reče onaj iz luke Gont. "Mislio sam da će naš mag biti uz sve počasti pokopan u gradu koji je spasao od zemljotresa."

"Moj gospodar traži da ta čast pripadne njemu", odvrati onaj iz Re Albija.

"Ali to bi značilo...", zausti onaj iz luke Gont i zastade, ne želeći da se upusti u prepirku, ali ipak ne hotevši ni da olako prepusti pobedu mlađem čoveku. Pogledao je umrlog. "Mora biti pokopan bez imena", reče on sa žaljenjem i gorčinom. "Proveo sam na putu celu noć, ali ipak sam kasno stigao. Ovako je veliki gubitak još veći!"

Mladi čarobnjak ništa ne uzvrati.

"Ime mu je bilo Aihal", oglasi se Tenar. "Njegova je želja da počiva ovde, upravo ovde gde sada leži."

Oba muškarca se zagledaše u nju. Mlađi muškarac se jednostavno okrenuo na drugu stranu kada je ugledao sredovečnu seljanku. Onaj iz luke Gont trenutak je zurio u nju, a onda ju je upitao: "Ko si ti?"

"Zovu me Kremenкова udovica, Goha", odvrati ona. "Ne tiče vas se ko sam, bar ja tako mislim. I nije na meni da vam to kažem."

Začuvši njene reči, čarobnjak iz Re Albija se udostojao da je ovlaš odmeri. "Pazi, ženo, kako razgovaraš sa ljudima od moći!"

"Stanite, stanite", javi se onaj iz luke Gont. Podigao je ruke u želji da smiri bes čarobnjaka iz Re Albija, ne skidajući pogled sa Tenar. "Ti si... Ti si nekada bila njegova šticeica?"

"I prijateljica", dodade Tenar. Potom je okrenula glavu na drugu stranu i ostala ćutke da stoji. Osetila je bes u glasu dok je izgovarala reč: "prijateljica". Spustila je pogled prema lešu svog prijatelja, spremnom da bude položen u zemlju, izgubljenom i nepomičnom. Njih dvojica su stajala

nad njim, živi i moćni, ali nisu mu nudili prijateljstvo, samo prezir, rivalstvo, bes.

"Izvinite", reče ona. "Bila je to duga noć. Bila sam s njim kada je umro."

"To nije..." zausti mladi čarobnjak, ali ga sasvim iznenada prekide tetka Mahovina, rekavši naglas: "Bila je. Da, bila je. Niko drugi osim nje. Poslao je po nju. Poslao je mladog Gradoslata, trgovca ovcama, da je pozove, tamo sa druge strane planine, i nije dozvolio da umre dok ona nije došla da bude s njim, a onda je umro i umro je na mestu gde će biti i sahranjen, ovde."

"I", počeo stariji mušakarc, "...i on ti je kazao...?"

"Svoje ime." Tenar podiže pogled prema njima i pošto je na licu starijeg muškarca razabrala nevericu, a na licu mlađeg prezir, ona im bez imalo poštovanja odbrusi. "Izgovorila sam to ime", reče. "Zar vam ga moram ponoviti?"

Na svoje nezadovoljstvo zaključila je po izrazima njihovih lica da oni uopšte nisu čuli to ime, Ogionovo pravo ime; nisu na nju obraćali pažnju.

"Oh!" izusti ona. "Ovo su rđava vremena... kada čak i jedno takvo ime može proći nezapaženo, može pasti poput kakvog kamena! Zar sposobnost slušanja ne predstavlja moć? Čujte, onda: ime mu je bilo Aihal. Njegovo ime u smrti je Aihal. U pesmama će biti znan kao Aihal sa Gonta. Ako se uopšte još stvaraju nove pesme. Bio je tih čovek. Sada je tek tih. Možda i neće biti pesama, već samo tišina. Ne znam. Veoma sam umorna. Izgubila sam oca i dragog prijatelja." Glas ju je izdao; u grlu joj je zastao jecaj. Okrenula se i pošla. Na šumskoj stazi ugledala je svežanj sa činima koji je napravila tetka Mahovina. Podigla ga je, klekla pored tela, poljubila otvoreni dlan leve šake i položila svežanj u njega. Dok je klečala, još je jednom podigla pogled prema dvojici muškaraca, a zatim je tiho progovorila.

"Hoćete li se pobrinuti da njegov grob bude iskopan ovde, gde je on to želeo?"

Prvo klimnu onaj stariji, a za njim i mlađi.

Ustala je, poravnala suknju i krenula nazad preko livade obasjane jutarnjom svetlošću.

4. KALESIN

"Čekaj", rekao joj je Ogion koji je sada bio Aihal, neposredno pre no što ga je zahvatio vetar smrti i odvojio od života. "Gotovo... sve se promenilo", prošaputao je, a zatim dodao: "Tenar, čekaj..." Ali nije joj kazao šta to treba da čeka. Možda promenu koju je video ili za koju je znao; ali kakvu promenu? Da nije mislio na vastitu smrt, svoj život koji se okončao? Izgovorio je to razdragano, pobedonosno. Zadužio ju je da čeka.

"Šta mi drugo i preostaje?" upita ona samu sebe, čisteći pod u njegovoj kući. "Šta sam drugo ikada pa radila?" A zatim se obratila svom sećanju na njega: "Treba li da čekam ovde, u tvojoj kući?"

"Da", odvrati Aihal Tihi, jedva čujno, s osmehom.

Završila je sa čišćenjem kuće i ognjišta i provetrila dušeke. Izbacila je neke okrnjene zemljane sudove i napuknuti tiganj, ali krajnje pažljivo. Čak je prislonila i obraz uz naprsli tanjir dok ga je iznosila na đubrište, jer on je bio dokaz da je stari mag tokom protekle godine bio bolestan. Bio je jednostavan čovek, živeo je skromno poput kakvog siromašnog seljaka, ali dok mu je pogled bio bistar i dok je još bio u snazi, nikada nije upotrebio polomljeni tanjir niti dozvoljavao da tiganj bude nepopravljen. Ovi znaci njegove slabosti su je rastužili i bilo joj je žao što nije bila s njim i brinula se o njemu. "Bilo bi mi drago da sam mogla", obrati se ona svom sećanju na njega, ali on ništa ne odvrati. Nikada ne bi dozvolio nikome da se brine o njemu, sam je to činio. Da li bi joj kazao: "Imaš preča posla"? Nije znala. Bio je ćutljiv čovek. Ali bila je sigurna da je pravilno postupila kada je ostala ovde u njegovoj kući.

Džumbirka i njen ostareli muž, Bistropotok, koji je na imanju u Srednjoj dolini, bio duže od nje same, paziće na stada i na voćnjak; drugi par sa imanja, Srk i Seka, zasejaće polja. Ostalo će morati da se za izvesno vreme brine samo o sebi. Komšijska deca pobraće njene maline. Šteta; volela je maline. Ovde gore na Prekopadu, gde je uvek duvao vetar sa mora, bilo je suviše hladno za maline. Međutim, Ogionova mala breskva koja je rasla u zaklonu kuće pored zida okrenutog prema jugu rodila je osamnaest breskvica; Teru ih je posmatrala kao mačka miša još od dana kada su stigle, sve dok konačno nije došla i rekla svojim promuklim, nejasnim glasom: "Dve breskvice su sasvim crvene i žute."

"Ah", izusti Tenar. Zajedno su otišle do breskve i ubrale dva prva sazrela ploda koja su odmah tu, onako neoguljena, i pojele. Sok im je curio niz brade. Olizale su prste.

"Mogu li je posaditi?" upita Teru, posmatrajući naboranu košticu svoje breskve.

"Svakako. Ovo je pogodno mesto, blizu starog drveta. Ali ne suviše blizu. Kako bi korenje i grane oba drveta imalo dovoljno prostora."

Dete je odabralo mesto i iskopalo sićušni grob. Položila je košticu u njega i prekrila je zemljom. Tenar ju je promatrala. Za ovo nekoliko dana koliko je ovde provela, Teru se izmenila, pomisli ona. Još je bila nepristupačna, nikad ljuta, nikada vesela; ali otkada su ovde boravile gotovo neznatno je popustila ona njena uzdržanost, njena nepokretnost. Poželela je breskvu. Setila se da posadi košticu, da poveća broj bresaka na svetu. Na Hrastovom imanju nije se plašila samo dvoje ljudi, Tenar i Ševe; a ovde se sasvim lako privikla na Vresku, pastiricu iz Re Albija, prodornog glasa, nežnu glupaču od dvadeset godina, koja se odonosila prema ovom detetu, ovom sakatom detetu, slično kao i prema kozama. To je bilo u redu. I tetka Mahovina je bila dobra, bez obzira na grozni miris što ga je širila oko sebe.

Kada je Tenar pre dvadeset pet godina živela u Re Albiju, Mahovina nije bila stara vračara, već mlada. Uvlačila je glavu, klanjala se i razvlačila usta u osmeh pred "mladom damom", "Belom Damom", Ogionovom šticienicom i učenicom, uvek joj se obraćajući sa krajnjim poštovanjem. Tenar

je osećala da je to poštovanje lažno, maska kojom je prikrivala zavist, netrpeljivost i nepoverenje koje je tako dobro upoznala družeći se sa ženama koje su bile niže od nje po rangu, ženama koje su sebe smatrale običnima, a nju neobičnom, povlašćenom. Sveštenica u Grobnicama Atuana ili strankinja šticienica maga sa Gonta, uvek je bila nešto drugo, nešto iznad. Muškarci su joj podarili moć, muškarci su delili svoju moć sa njom. Žene su je posmatrale spolja, ponekada u njoj gledajući suparnicu, a često joj se rugajući.

Osećala se kao da su je ostavili napolju, isključili je. Umakla je pred Moćima pustinjskih grobnica, a zatim je napustila moći učenja i veština koje joj je ponudio njihov čuvar, Ogion. Okrenula je leđa svemu tome, otišla na drugu stranu, u drugu prostoriju, u kojoj su žene živele, kako bi postala jedna od njih. Žena, žena seljaka, majka, domaćica, preuzevši na sebe moći za koje je žena bila predodređena, vlast koju su ženama udelili muškarci.

Tamo, u Srednjoj dolini, Kremenкова žena, Goha, bila je dobro došla, kada se sve uzme u obzir, među ženama; strankinja bez sumnje, bledog tena, koja je govorila pomalo čudno, ali ugledna domaćica, odlična prelja, sa dobro odgojenom i lepom decom i naprednim imanjem: ugledna. A za muškarce je ona bila Kremenкова žena, koja je obavljala uobičajene ženske poslove: vodila je ljubav, rađala, mesila, kuvala, čistila, prela, šila, služila. Dobra žena. S odobravanjem su gledali na nju. Kremenko je ipak dobro izabrao, govorili su. Pitam se kakve li su bele žene, bele po celom telu? govorile su njihove oči, dok su je pratili pogledom, dok nije ostarila; sada je više nisu primećivali.

Ovde, sada, sve se promenilo, ovde nije bilo ničeg od svega toga. Od kada su ona i Mahovina bdele zajedno nad Ogionom, vračara joj je jasno stavila do znanja da će joj biti prijateljica, sledbenica, sluškinja, šta god Tenar od nje bude tražila. Tenar uopšte nije bila sigurna da zna šta bi želela da tetka Mahovina bude, jer ju je smatrala nepredvidljivom, nepouzdanom, nedokučivom, strastvenom, neukom, lukavom i prljavom. Ali Mahovina se dobro slagala sa opečenim detetom. Možda je Mahovina bila ta koja je dovela do ove promene, do gotovo neprimetnog opuštanja, kod Teru. Prema njoj se Teru ponašala kao i prema svima drugima... ravnodušno, nezainteresovano, poslušno kao što su poslušne nežive stvari, onako kako je na primer poslušan kamen. Ali starica je nije ostavljala na miru, nutkala ju je slatkišima i dragocenostima, podmićivala, laskala, ulagivala joj se. "Pođi s tetkom Mahovinom, draga! Dođi i tetka Mahovina će ti pokazati najlepší prizor koji si ikada videla..."

Mahovinin nos štrčao je iznad bezubih usta i tankih usana; na obrazu je imala bradavicu veličine koštice trešnje; kosa joj je bila sedo-crna, sva isprepletana čvorićima za čini i čupercima; oko sebe je širila snažan, sveobuhvatan, jak i složeni miris poput onog koji dolazi iz lisičje jazbine. "Pođi u šumu sa mnom, draga!" govorile su stare vračare u pričama koje su slušala deca sa Gonta. "Dođi i ja ću ti pokazati jedan divan prizor!" A onda bi vračara zatvorila dete u peć i pekla ga dok ne potamni, pa bi ga pojela, ili bi ga bacila u bunar, gde bi ono skakutalo i jadikovalo, potišteno zauvek, ili bi ga uspavala na sto godina u nekom velikom kamenu, dok ne dođe kraljev sin, princ-mag, koji će jednom rečju razoriti kamen, probuditi devojkicu poljupcem i pogubiti opaku vračaru...

"Pođi sa mnom, draga!" I ona bi povelala dete u polje i pokazala joj gnezdo kakve ševe u zelenoj pokošenoj travi ili bi je povelala do baruština da skupljaju bele svece, divlju metvicu i kupine. Nije morala da zatvori dete u peć, niti da je pretvori u čudovište, ni da je zarobi u kamen. Sve je to već bilo obavljeno.

Bila je ljubazna prema Teru, ali bila je to pritvorna ljubaznost, jer kada su bile zajedno izgleda da je detetu sve vreme nešto govorila. Tenar nije znala šta joj je Mahovina to govorila niti čemu ju je učila, niti da li bi trebalo da dopusti vračari da i dalje puni detetu glavu tim stvarima. Slaba kao ženina magija, zla kao ženina magija, tu je izreku čula stotinu puta. I zaista, toliko puta se uverila da

je vraćanje žena kakve su bile Mahovina ili Bršljanka često bilo bez smisla, a ponekad su se iza njega krile zle pobude ili neukost. Seoske vračare, iako su mogle znati mnogo čarolija i čini i pojedine velike pesme, nikada nisu učile Veliku Umetnost niti načela magije. Nijedna žena nikada nije savlada ta znanja. Čarobnjaštvo je bilo muški posao, muška veština; magiju su stvorili muškarci. Nikada nijedna žena nije bila mag. Mada se njih nekoliko nazivalo čarobnicama ili vračevima, njihova moć nije bila školovana, bila je to snaga bez umetnosti ili znanja, poluništavna, polu opasna.

Obična seoska vračara, kakva je bila Mahovina, živela je od ono nekoliko reči Pravog Jezika koje su joj kao kakvo veliko blago saopštile starije vračare ili koje je po visokoj ceni otkupila od vračeva, kao i od gomila običnih basmi nalaženja i popravljanja, mnoštva besmislenih obreda, zapetljavanja i mumljanja nerazumljivih reči, solidnog znanja i iskustva kod porođaja, nameštanja kostiju, vidanja životinja i ljudskih slabosti, dobrog poznavanja bilja pomešanog sa gomilom sujeverja... sve se to nadograđivalo na nekakav urođeni dar koji je mogla posedovati za lečenje, pevanje, menjanje ili čaranje. Takva jedna mešavina mogla je biti dobra ili loša. Pojedine vračare bile su žestoke, ogorčene žene, spremne da nanesu zlo, nesvesne razloga zbog kojih to ne bi trebalo da rade. Uglavnom su bile babice i isceliteljke koje su znale da sprave nekoliko ljubavnih napitaka, nekoliko basmi plodnosti i čarolija za vraćanje potencije, uz šta je uvek išlo i puno prigušenog cinizma. One malobrojne koje su bile mudre iako neuke, upražnjavale su svoj dar jedino u korisne svrhe, iako nisu umele da kažu, kao što je to usotalom bio slučaj sa svim šegrtima čarobnjaka, zašto sve to čine, već su brbljale o Ravnoteži i Putevima Moći kako bi opravdale svoje delanje ili uzdržavanje od delanja. "Sledim svoje srce", rekla je jedna od tih žena Tenar dok je ova bila Ogionova štićenica i učenica. "Gospodar Ogion je veliki mag. Ukazuje ti veliku čast time što te podučava. Ali razmisli i videćeš, dete, da se sve ono čemu te uči na kraju svodi na to da slediš svoje srce."

Tenar je još tada naučila da je ta mudra žena bila u pravu, pa ipak ne baš u potpunosti; nešto je tu nedostajalo. Još je bila toga mišljenja.

Dok je sada promatrala Mahovinu i Teru, pomislila je kako Mahovina sledi svoje srce, ali bilo je to mračno, divlje, čudno srce, nalik na vranu koja ide svojim putem i svojim poslom. Takođe joj je palo na pamet da Mahovinu nije k Teru privukla samo ljubaznost, već i Teruna povreda, šteta koja joj je pričinjena: nasilno, uz pomoć vatre.

Međutim, Teru niti postupcima niti rečima nije pokazivala da je bilo šta naučila od tetke Mahovine osim gde ševe svijaju gnezda, gde rastu kupine i kako jednom rukom da pravi premetaljke. Terunu desnu šaku je u toj meri izjela vatra da je zarasla u obliku čvornovate izrasline, tako da je palac mogla da koristi samo kao štipaljku, kao rakova klešta. Ali tetka Mahovina je imala zadivljujuću zbirku premeštaljki za četiri prsta i palac, i stihove koji su išli uz pravljenje raznih oblika...

Muć, muć, zacrveni sve!
Gori, gori, pokopaj sve!
Dođi, zmaju, dođi!

... i kanapčić bi napravio četiri trougla koji bi se preobrazili u kvadrat... Teru nikada nije pevala glasno, ali Tenar ju je čula kako šapuće tiho napev dok je pravila figure, sama, sedeći na pragu magove kuće.

I Tenar se zamislila, kakva je to veza spajala nju sa detetom, osim sažaljenja, pored puke dužnosti da pomogne nemoćnome? Ševa bi je uzela kod sebe da je Tenar nije prihvatila. Ali Tenar ju je uzela,

čak se ni ne zapitavši zašto je to učinila. Da li je to ona sledila svoje srce? Ogion je nije ništa pitao o detetu, ali je kazao: "Plašiće je se." A Tenar je odvratila: "I sada je se plaše", što je bilo tačno. Možda je i ona sama zazirala od tog deteta, kao što je ono zaziralo od okrutnosti, silovanja i vatre. Da li je strah bio ta spona između njih?

"Goha", oslovi je Teru, sedeći na petama ispod breskvinog drveta, zagledana u mesto u stvrđnutoj letnjoj prašini na kome je posadila košticu breskve: "Šta su to zmajevi?"

"Ogromna stvorenja", odvrati Tenar, "slična gušterima, ali duža od broda... veća od kuće. Sa krilima poput ptičjih. Imaju plameni dah."

"Dolaze li oni ovamo?"

"Ne", odvrati Tenar.

Teru više ništa nije pitala.

"Da li ti je tetka Mahovina pričala o zmajevima?"

Teru odmahnu glavom. "Ti si mi pričala", odvrati ona.

"Ah", izusti Tenar. A zatim dodade: "Breskvi koju si posejala biće potrebna voda. Jednom dnevno, dok ne dođu kiše."

Teru ustade i zađe za ugao kuće uputivši se ka bunaru. Noge i stopala bili su joj savršeni, bez i najmanje ozlede. Tener je volela da je gleda kako hoda ili trči, kako svojim tammim, prašnjavim, slatkim malim stopalima tapka po zemlji. Vratila se sa Ogionovim krčagom za zalivanje, s mukom ga noseći, a zatim je laganim mlazom zalila mesto gde je posadila novu biljku.

"Znači, sećaš se priče o vremenu kada su ljudi i zmajevi bili isti narod... U njoj se govori o tome kako su ljudska bića došla ovamo, na istok, a svi zmajevi ostali na dalekim zapadnim ostrvima. Daleko, daleko odavde."

Teru klimnu. Činilo se da ne obraća pažnju, ali kada je Tenar, kazala "zapadna ostrva", i pokazala prema moru, Teru je okrenula lice prema visokom, jasnom obzorju koje se naziralo između stabljika pasulja i šupe za mužu.

Na vrhu šupe za mužu pojavila se jedna koza i okrenula im profil, dostojanstveno podigavši glavu; očigledno je zamišljala da je planinska koza.

"Sipi se opet oslobodila", reče Tenar.

"Hissss! Hissss!" oglasila se Teru, oponašajući Vresku kada je dozivala koze; zatim se i sama Vreska pojavila kod ograde iza koje je bio posejan pasulj, vičući "Hissss!" kozi koja uopšte nije obraćala pažnju na nju, zamišljeno zureći dole u pasulj.

Tenar ostavi njih tri da se igraju poznate igre hvatanja Sipi. Odšetala je pored parcele sa pasuljem prema ivici stene i nastavila duž nje. Ogionova kuća nalazila se van sela i bila je bliža od bilo koje druge Prekopadu; ovde je strma, travnata padina bila ispresecana izbočinama i stenama i tu su se mogle napasati koze. Ako nastavite prema severu, padina postaje još strmija, i na kraju se obrušava; a kroz zemlju na stazi pomalja se velika stenovita izbočina, dok se na milju otprilike severno od sela Prekopad ne suzi u policu crvenkastog peskovitog kamena koja visi nad morem što je podlokalo njenu osnovu dve hiljade stopa niže.

Ništa nije raslo na tom udaljenom kraju Prekopada osim lišajeva i trava koje uspevaju po kamenjaru i tu i tamo po kog plavog krasuljka, zakržljalog usled vetra, nalik na dugme ispušteno na grubi kamen koji se drobio. Sa kopnenog dela ivice stene okrenutog prema severu i istoku, iznad uskog poteza močvarnog zemljišta, uzdizala se tamna i grdna padina planine Gont, pošumljena gotovo do samog vrha. Stena je bila tako visoko iznad zaliva da je čovek morao pogledati nadole kako bi video njegove spoljašnje obale i nejasne nizije Esarija. Iza njih, na celom jugu i zapadu nije bilo ničeg osim neba nad morem.

Tenar je volela da dođe ovamo u vreme kada je živila u Re Albiju. Ogion je voleo šume, ali ona, koja je živila u pustinji u kojoj osim njihovog voćnjaka sa čvornovitim stablima bresaka i jabuka nije bilo drveta na stotinu milja unaokolo, i za koji su tokom beskrajnih leta morali da donose vodu, gde nije raslo ništa zeleno, vlažno i prirodno, gde nije bilo ničeg osim jedne planine, ogromne ravnice i neba... ona je volela ivicu stene više od zatvorenih šuma. Dopadalo joj se kada joj se ništa ne nalazi iznad glave.

Lišajevi, siva retka trava, krasuljci bez stabljike - i njih je volela; bili su joj bliski. Sela je na stepenastu stenu nekoliko stopa od ivice i zagledala se put mora kao što je to nekada činila. Sunce je bilo jako, ali je vetar koji je duvao bez prestanka ohladio znoj na njenom licu i rukama. Oslonila se o šake pružene iza leđa, oslobođena svih misli, dopuštajući da je ispune sunce, vetar, nebo i more, čineći je providnom za sunce, vetar, nebo, more. Ali uskoro ju je leva šaka podsetila na svoje postojanje i ona se okrenula da vidi šta je to grebucka. Bio je to sićušni čičak, polusakriven u pukotini peščanog kamena, koji je jedva pružao svoje bezbojne bodljice prema svetlosti i vetru. Ukočeno se klanjao na vetru, odolevajući mu, duboko zavukavši svoj koren u stenu. Dugo je ostala zagledana u njega.

Kada je ponovo podigla pogled prema moru, ugledala je, plavetnilo u plavoj izmaglici tamo gde se more sretalo sa nebom, obris jednog ostrva: Oranee, najistočnijeg od Unutrašnjih Ostrva.

Zurila je u taj slabašni oblik iz snova, sanjareći, dok joj pogled nije privukla jedna ptica koja je dolazila sa zapada preko mora. To nije bio galeb, jer je letela postojano, ali isuviše visoko da bi bio pelikan. Da nije kakva divlja guska ili albatros, veliki, retki putnik sa pučine, zašao među ostrva? Posmatrala je lagano pomeranje krila, daleko i visoko odatle u bleštavom vazduhu. Zatim je ustala, povukla se nekoliko koraka od ivice stene i ostala nepomično da stoji, dok joj je srce zalupalo kao ludo, a dah zastao u grlu. Netremice se upiljila u vijugavo, čelično-tamno telo koje su nosila dugačka paučinasta krila crvena poput vatre, to telo sa ispruženim kandžama, za kojim su čileli u vazduhu pramenovi dima.

Leteo je pravo prema Gontu, pravo prema Prekopadu, pravo prema njoj. Videla je kako mu se presijavaju rđasto-crne krljušti i zapazila sjaj izduženog oka. Videla je crveni jezik, plameni jezik. Vetar je ispunio smrad paljevine, kada je uz siktavu grmljavinu zmaj, okrenuvši se ka tlu na ispustu stene, ispustio jedan plameni dah.

Stopala mu zaparaše stenu. Bodljikavi rep se uvijao, podizao buku, a krila, skarletna na mestima gde je sunce sijalo kroz njih, grmela su i šuštalala dok ih je savijao i spuštao uz oklopljene bokove. Glava se lagano okrenula. Zmaj je pogledao u ženu koja je stajala na dohvat njegovih kandži oštarih poput kose. Žena je gledala u zmaja. Osećala je toplotu njegova tela.

Govorili su joj da ljudi ne smeju gledati zmaju u oči, ali njoj to ništa nije značilo. On je zurio pravo u nju svojim žutim očima ispod oklopljenih štitnika široko smeštenih iznad uskog nosa i nozdrva iz kojih je sukljao plamen i koje su se pušile. Njeno sićušno, blago lice i tamne oči bili su upravljani pravo u njega.

Oboje su ćutali.

Zmaj je okrenuo glavu malko u stranu kako je ne bi satio kada progovori, ili je to možda bio smeh... jedno snažno "Ha!" od narandžastog plamena.

Zatim se spustio u čučanj i progovorio, ali nije se obratio njoj.

"Ahivaraihe, Ged", izgovori on, gotovo nežno, dimeći, zapalacavši plamenim jezikom; zatim pognu glavu.

Tenar tek tada primeti da je na leđima doneo nekog čoveka. Sedeo je u udubljenju između dva visoka trna nalik na dva mača koji su se protezali duž zmajevе kičme, tik iza vrata i iznad ramena

odakle su polazila krila. Šakama je čvrsto stezao rđasto- tamnu grivu na zmajevom vratu, a glavu je položio uz podnožje trna-mača, kao da spava.

"Ahi eheraihe, Ged!" reče zmaj, malo glasnije; izgledalo je je kao da se njegova izdužena usta neprestano osmehuju, otkrivajući zube dugačke kao Tenarina podlaktica, žućkaste, sa belim, oštrim vrhovima.

Muškarac se nije ni promeškoltio.

Zmaj okrenu izduženu glavu i ponovo pogleda u Tenar.

"Sobriost" izgovori on, šapatom kao kada se metal tare o metal.

Poznavala je tu reč Jezika Stvaranja. Ogion ju je naučio onoliko koliko je želela da nauči od tog jezika. Pođi gore, rekao je zmaj: popni se! I ona ugleda stepenike kojima se mogla popeti. Stopalo sa kandžama, povijeni lakat, rameni zglob, prvi mišić, krila: četiri stepenika.

I ona izusti jedno: "Ha!" ali ne u želji da se nasmeje, već da dođe do vazduha, koji joj je stalno zapinjao u grlu; na trenutak je pognula glavu kako bi savladala blagu nesvesticu. Zatim je krenula napred, pored kandži, izduženih bezusnih usta i dugačkog žutog oka, i popela se na zmajevo rame. Uхватила je muškarca za ruku. Nije se pokrenuo, ali očigledno nije bio mrtav, jer ga je zmaj doneo ovamo i obratio mu se. "Hajde", reče ona, a kada je uspela da mu rastvori čvrsto stegnutu levu šaku, ugledala mu je i lice: "Hajde, Gede. Hajde..."

Tek neznatno je podigao glavu. Oči su mu bile otvorene, ali su zurile u prazno. Morala je da se popne oko njega, grebući nogama po toploj, oklopljenoj koži zmaja, kako bi mu rastvorila i desnu šaku kojom je stezao rožnatu izraslinu u podnožju trna- mača. Naterala ga je da je uhvati za ruke, kako bi ga polunoseći poluvukući spustila niz ta četiri čudna stepenika na zemlju.

Podigao se taman toliko da pokuša da se drži za nju, ali u njemu nije bilo snage. Tresnuo je sa zmaja na tlo poput prazne vreće i ostao tamo da leži.

Zmaj je okrenuo ogromnu glavu i sasvim po životinjski onjušii i omirisao čovekovo telo.

Zatim je podigao glavu, a za njom i napola raširio krila uz sveobuhvatni, metalni zvuk. Pomerio je stopala dalje od Geda, bliže ivici stene. Okrenuvši unazad glavu na trnovitom vratu, ponovo je pogledao Tenar, ovaj put neposrednije i progovorio glasom nalik na suhu tutnjavu vatre u sušari: "These Kalesin."

Morski vetar zviždao je uhvaćen u zmajeve napola rastvorena krila.

"These Tenar", odvrati žena jasnim, drhtavim glasom.

Zmaj odvrati pogled prema zapadu, preko mora. Izvio je zatim dugačko telo uz zveket čeličnih krljušti, iznenada raširio krila, čučnuo, i skočio pravo sa stene u vetar. Rep koji se vukao za njim napravio je brazdu u peskovitom kamenu. Crvena krila zalepetala su svega dva puta i Kalesin je već bio daleko od kopna, leteo je pravo, leteo je na zapad.

Tenar ga je pratila pogledom dok nije postao manji od divlje guske ili galeba. Vazduh je bio hladan. Dok se zmaj nalazio tu bio je topao, vreo, grejala ga je zmajeve unutrašnja vatra. Tenar se strese. Sela je na stenu pored Geda i počela da plače. Sakrila je lice između ruku i naglas plakala. "Šta da učinim?" pitala se. "Šta sada da učinim?"

Ubrzo potom obrisala je oči i nos o rukav, zagladila kosu obema šakama i okrenula se prema čoveku koji je ležao pored nje. Ležao je tako mirno, tako prirodno na goloj steni, kao da bi tu mogao zauvek ostati da počiva.

Tenar uzdahnu. Ništa nije mogla da učini, ali uvek je postojalo nešto što je trebalo preduzeti.

Nije mogla da ga nosi. Moraće da dovede pomoć. To je značilo da će morati da ga ostavi samog. Učinilo joj se da je suviše blizu ivice stene. Ako pokuša da ustane, mogao bi pasti, onako slab i sa vrtoglavicom koju će sigurno imati. Kako da ga pomeri? Uopšte se nije dizao dok mu je govorila i

dodirivala ga. Uхватила ga je ispod pazuha i pokušala da ga vuče, i na vlastito iznenađenje uspela je u svom naumu; on joj uopšte nije pomagao, ali i nije bio mnogo težak. Odlučno ga je odvukla nekih deset, petnaest stopa dublje u kopno, što dalje od ogolele stene, do parčeta zemlje i prašine gde su suvi buseni trave stvarali prvid kakvog-takvog zaklona. Tu je morala da ga ostavi. Nije mogla da trči, jer su joj se noge tresle, a i dahtanje još nije prestalo. Ipak, uputila se što je brže mogla ka Ogionovoj kući, dozivajući dok se približavala Vresku, Mahovinu i Teru.

Dete se pojavilo iza šupe za mužu i stalo, kao što je uvek činilo, poslušno se odazvavši Tenarinom dozivanju, ali joj ne prišavši da je pozdravi niti da bude pozdravljeno.

"Teru, otrči do mesta i zamoli bilo koga da dođe... nekog snažnog... Na steni se nalazi povređeni čovek."

Teru je i dalje stajala. Nikada do tada nije išla sama u selo. Ukočila se; želela je da poslušna, ali bilo ju je strah. Tenar shvati u čemu je problem i upita: "Da li je tetka Mahovina ovde? Vreska? Nas tri bismo ga mogle doneti. Samo brzo, brzo, Teru!" Mislila je da će Ged sigurno umreti ako ga tamo ostavi da leži nezaštićen. Možda ga više neće naći kada se vrati... može umreti, pasti, mogu ga odneti zmajevi. Svašta se moglo dogoditi. Mora požuriti pre no što se nešto slično dogodi. Kremenko je umro od srčanog udara u svojim poljima, a ona nije bila s njim. Umro je sam. Pronašao ga je pastir pored kapije. Ogion je umro i ona nije mogla da ga spreči u tome, nije mogla da mu udahne život. Ged je došao kući da umre i to je bio kraj svemu, ništa više nije preostalo, ništa da se učini, ali ona ipak mora nešto učiniti. "Požuri, Teru! Dovedi bilo koga!"

Sama je krenula drhtavim korakom prema selu, ali je ugledala staru Mahovinu kako hita preko pašnjaka, potpomažući se debelim glogovim štapom. "Jesi li me zvala, draga?"

Mahovinino prisustvo donelo joj je istog časa olakšanje. Trudila se da povрати dah i da počne jasno da razmišlja. Mahovina nije gubila vreme postavljajući pitanja, već je, čim je čula da je neki čovek povređen i da ga treba prebaciti, dohvatila debeli platneni čaršav koji je Tenar iznela da se provetri i ponela ga prema kraju Prekopada. Ona i Tenar prebacile su Geda na njega i počele da ga vuku s teškom mukom prema kući, kada se pojavila Vreska, sa Teru i Sipi. Vreska je bila mlada i snažna i uz njenu pomoć uspele su da podignu platneni čaršav i ponesu ga kao nosiljku do kuće.

Tenar i Teru su spavale u niši u zapadnom zidu dugačke jedine prostorije u kući. Na suprotnom kraju nalazio se još samo Ogionov krevet, prekriven debelim lanenim čaršavom. Čoveka su položile na njega. Tenar ga je prekrila Ogionovim ćebetom, dok je Mahovina mrmljala čini oko kreveta, a Vreska i Teru stajale i zurile u njega.

"Ostavimo ga sada", reče Tenar, povevši ih sve u prednji deo kuće.

"Ko je on?" upita Vreska.

"Šta je radio na Prekopadu?" zapita Mahovina.

"Ti ga, Mahovino, poznaješ. Nekada je bio Ogionov... Aihalov šegrt."

Vračara odmahnu glavom. "To je bio momak iz Deset Jova, draga", odvrati ona. "Taj je sada Arhimag na Rouku."

Tenar klimnu.

"Ne, draga", ostade uporna Mahovina. "Ovaj samo liči na njega. Ali to nije on. Ovaj čovek nije mag. Nije čak ni vrač."

Vreska je prelazila pogledom s jedne na drugu, očigledno se zabavljajući. Ona uglavnom nije razumela ono što su ljudi govorili, ali je volela da ih sluša.

"Ali ja ga poznajem, Mahovino. To je Jastreb." Kada je izgovorila to ime, Gedovo svakodnevno ime, osetila je izvesnu nežnost, tako da je prvi put pomislila i osetila da je ovo odista bio on i da su ih upravo sve ove godine od kada ga je prvi put videla povezivale. Ugledala je svetlost sličnu zvezdi

u tami, ispod zemlje, veoma davno, i njegovo lice na toj svetlosti. "Poznajem ga, Mahovino." Osmehnula se najpre tek приметно, a onda je razvukla usta u širok osmeh. "On je prvi muškarac koga sam ikada videla", izjavi ona.

Mahovina je nešto mrmljala i prebacivala se s jedne na drugu nogu. Nije volela da se suprotstavlja "Gospodarici Gohi", ali ova nije uspela da je ubedi. "Postoje trikovi, prerušavanja, menjanje oblika, promene", reče ona. "Budi oprezna, draga. Kako je stigao tamo gde si ga našla, čak tamo? Da li ga je iko video da je prošao kroz selo?"

"Niko od vas... nije video...?"

Zurila su u nju. Pokušala je da kaže "zmaja" ali nije mogla. Njene usne i jezik odbili su da oblikuju tu reč. Ali reč je oblikovala samu sebe pomoću njih, stvorila je sebe upotrebivši njena usta i dah. "Kalesina", izusti ona.

Teru je zurila u nju. Iz deteta kao da je potekao nekakav talas toplote, vreline, kao da je bila u groznici. Ništa nije kazala, ali je stala da pomera usne kao da ponavlja to ime, a groznica je žarila oko nje.

"Trikovi!" reče Mahovina. "Sada kada našeg maga više nema, ovuda će se movati sva sila onih koji se služe trikovima."

"Došla sam iz Atuana do Hevnora, od Hevnora do Gonta, sa Jastrebom, u otvorenom čamcu", izjavi otresito Tenar. "Videla si ga kada me je doveo ovamo, Mahovino. Tada nije bio Arhimag. Ali bio je isti, isti ovaj čovek. Ima li još neko slične ožiljke kao on?"

Starica je mirno stajala sada kada joj se Tenar javno suprotstavila; pokušavala je da se sabere. Pogledala je Teru. "Ne", odvrati ona. "Ali..."

"Zar misliš da ga ja ne bih prepoznala?"

Mahovina iskrivi usta, namršti se, protrlja jedan palac drugim, zagledavši se u šake. "U svetu se dešavaju zle stvari, gospodarice", izjavi ona. "Postoji stvar koja na sebe uzima oblik i telo čovečje, ali njegova duša nestaje... biva pojedena..."

"Gebet?"

Mahovina se trgnu kada ču tu reč - javno izgovorenu. Zatim klimnu. "Priča se da je jednom, kada je mag Jastreb došao ovamo, veoma davno, pre no što si ti stigla s njim, da je i ta stvar tame došla sa njim... da ga je sledila. Možda ga još sledi. Možda..."

"Zmaj koji ga je doneo ovamo", poče Tenar, "oslovio ga je njegovim pravim imenom. Ja znam to ime." U njenom glasu odzvanjale su gnev zbog vračarine jogunaste sumnjičavosti.

Mahovina je nemo stajala. Njeno ćutanje predstavljalo je bolji argument od njenih reči.

"Možda je nad njim senka smrti", reče Tenar. "Možda umire. Ne znam. Da je Ogion..."

Setivši se Ogiona, ponovo je briznula u plač jer se prisetila da je Ged zakasnio. Zatomila je suze i otišla do drvenog sanduka za drva. Dala je Teru čajnik da ga napuni, dodirnuvši joj lice dok joj je govorila šta da uradi. Šavovi i zadebljali ožiljci bili su vreli pri dodiru, ali dete nije imalo groznicu. Tenar je kleknula da založi vatru. Neko u ovom doličnom domaćinstvu... vračara, udovica, bogalj ili slaboumnica... morao je da obavi ono što je trebalo obaviti, a ne plašiti dete plačem. Zmaj je otišao i zar ovamo ništa više neće doći osim smrti?

5. POBOLJŠANJE

Ležao je kao da je mrtav, ali nije bio mrtav. Gde li je to bio? Kroz šta li je to prošao? Te noći, pri svetlosti plamena, Tenar je skinula prljavu, pohabanu, od znoja uštvajenu odeću sa njega. Oprala ga je i ostavila ga da leži nag između lanenog čaršava i ćebeta od meke, guste, kozje vune. Iako je bio dosta nizak i vitak, bio je nabijen, snažan; sada je, međutim, postao mršav, sama kost i koža, istrošen, krhak. Čak su i ožiljci, koji su mu nagrđivali rame i levu stranu lica od slepoočnice do vilice, sada bili nekako manje vidljivi, nekako srebrnasti. A kosa mu je postala seda.

Dosta mi je oplakivanja, pomisli Tenar. Muka mi je od oplakivanja, od bola. Neću ga oplakivati? Nije li on stigao do mene jašući na zmaju?

Jednom davno sam nameravala da ga ubijem, pomisli ona. Sada ću mu pomoći da nastavi život, ako budem mogla. Pogledala ga je zatim i u oku joj je, umesto sažaljenja, zaiskrila rešenost da prihvati taj izazov.

"Ko je koga spasao iz Lavirinta, Gede?"

Spavao je, nije je čuo, nije se pomerio. Bila je veoma umorna. Okupala se u vodi koju je zagrejala da njega opere i uvukla se u krevet pored male, tople, svilene tišine - usnule Teru. Zaspala je, san ju je odveo u neki nepregledan vetrovit prostor zamagljen ružičastim i zlatnim prelivima. Letela je. Njen glas je dozivao: "Kalesine!" Odgovorio joj je neki glas koji je dopro iz struja svetlosti.

Kada se probudila, ptice su cvrkutale u poljima i na krovu. Uspravila se u krevetu; dočekalo ju je jutarnje svetlo koje je dopiralo kroz neravno staklo niskog prozora okrenutog prema zapadu. Otkrila je nešto u sebi, neko zrno ili odsjaj; to nešto bilo je suviše sitno da bi ga videla ili bila u stanju o njemu da razmišlja, bilo je to nešto novo. Teru je još spavala. Tenar je sela pored nje zagledana kroz mali prozor u jedan oblak i sunčevu svetlost, razmišljajući o svojoj kćeri, Jabuci, pokušavajući da se seti kako je Jabuka izgledala kao beba. Prisetila je se tek na trenutak, ali slika je nestala čim je svu svoju pažnju usredsredila na nju... malo, debeljuškasto telo koje se trese od smeha, čupava, lepršava kosa... Njena druga beba, sin Iskra, dobio je ime u šali, jer je bio Kremenova slika i prilika. Nije znala njegovo pravo ime. Koliko je Jabuka bila zdrava kao dete, toliko je on bio bolešljiv. Rođen je pre vremena i bio je veoma sitan, tako da umalo nije umro od upale grla kada su mu bila dva meseca, a dve godine posle toga kao da je podizala kakvog vrapčića, nikada nije bila sigurna da li će osvanuti živ. Ali ustrajao je, iskrica se nije ugasila. Što je bio stariji, to je postajao otporniji momčić, neprestano u pokretu, kao da ga je pokretala neka nevidljiva sila; od njega nije bilo nikakve koristi na imanju; nije imao strpljenja sa životinjama, biljkama, ljudima; rečima se koristio samo da iskaže svoje potrebe, nikada da bi nekome pričinio zadovoljstvo, da bi pružio ili uskratio ljubav i znanje.

Ogion je svratio jednom za vreme svojih lutanja kada je Jabuci bilo trinaest godina, a Iskri jedanaest. Ogion je tada dao Jabuci ime, u izvorima Kahede, u gornjem delu ravnice; bila je prelepa dok je ulazila u zelene vode, žena-dete, i on joj je tada dao pravo ime, Hajohe. Zadržao se dan dva na Hrastovom imanju i zapitao dečaka da li bi pošao s njim da izvesno vreme luta po šumama. Iskra je samo odmahnuo glavom. "Šta bi radio da možeš sam da odabereš?" upitao ga je mag i dečak mu je rekao ono što do tada nikada nije smogao snage da kaže ni ocu ni majci: "Otišao bih na more." I tako se, kada mu je Bukva posle tri godine nadenuo pravo ime, ukrcao kao mornar na jedan trgovački brod koji je saobraćao od Valmauta do Oranea i severnog Hevnora. S vremena na vreme svraćao bi na imanje, ali ne često i nikada ne bi dugo ostajao, iako je ono po očevoj smrti trebalo njemu da pripadne. Imao je beo ten poput Tenar, ali je izrastao visok kao Kremenko i imao njegovo usko lice. Roditeljima nikada nije otkrio svoje pravo ime. Najverovatnije ga nikada nikome ni neće otkriti.

Tenar ga nije videla već tri godine. Možda je znao, a možda i nije za očevu smrt. Možda i sam više nije među živima, možda se utopio; međutim, mislila je da nije. Nosiće tu iskru svoga života preko mora, kroz oluje.

To je bilo ono što se sada nalazilo u njoj, iskra; poput kakvog telesnog dokaza izvesne zamisli; kakve promene, nečeg novog. Šta je to bilo, ona neće pitati. To se ne pita. Kao što se ne pita ni kako glasi nečije pravo ime. Reći će ti ga ili neće.

Ustala je i obukla se. Bilo je rano, toplo, tako da nije zapalila vatru. Sela je na prag da popije šolju mleka i posmatra senku planine Gont kako se sa mora povlači ka unutrašnjosti kopna. Duvao je slab vetar, najslabiji moguć, na ovoj sa svih strana otvorenoj stenovitoj izbočini; povetarac je podsećao na sredinu leta, bio je blag i bogat, mirisao na livade. U vazduhu se osećala izvesna slast, promena.

"Sve se promenilo!" prošaputao je starac, umirući, radostan. Položio je šaku preko njene, dao joj na dar svoje ime, poklonio joj ga.

"Aihal!" prošaputa ona. U znak odgovora zameketalo je nekoliko koza iza šupe za mužu, čekajući Vresku da se pojavi. "Me-ee", oglasila se jedna, a za njom i druga, dublje, s metalnim prizvukom, "Baaa! Baaa!" Veruj kozama, imao je običaj da kaže Kremenko, ako želiš nešto da pokvariš. Kremenko, pastir koji je čuvao samo ovce, nije voleo koze. Ali Jastreb je nekada čuvao koze, s druge strane planine, kao dečak.

Ušla je unutra. Zatekla je Teru kako stoji i zuri u usnulog čoveka. Zagrlila je dete, koje se ovoga puta nije kao obično oslobodilo niti ravnodušno prihvatilo njen dodir i milovanje, već je prihvatilo zagrljaj, pa se čak malo i oslonilo na Tenar.

Ged je ležao isto onako iscrpljeno, utonuo u san kao i juče. Lice mu je bilo tako okrenuto da su se jasno videla četiri bela ožiljka.

"Je li i on opečen?" prošaputa Teru.

Tenar nije odmah odgovorila. Nije znala kako je zadobio te ožiljke. Jednom ga je davno podrugljivim glasom pitala, u Obojenoj sobi Lavirinta u Atuanu: "Zmaj?" A on joj je krajnje ozbiljno odgovorio: "Nije zmaj. Jedan od roda Bezimenih, ali ja sam saznao njegovo ime..." To je bilo sve što je znala. Ali zato je znala šta je reč "opečen" značila za ovo dete.

"Da", odvratila je.

Teru je nastavila da zuri u njega. Nakrivila je glavu kako bi ga bolje videla svojim jedinim okom, podsećajući tako na kakvu ptičicu, vrapca ili zebu.

"Dođi ovamo, zebice, ptičice moja, potreban mu je san, a tebi breskva. Je li jutros sazrela koja breskva?"

Teru je istrčala da proveriti, a Tenar je krenula za njom.

Dok je jela breskvu, devojčica je proučavala mesto na kome je prethodnog dana zakopalo košticu. Videlo se da je razočarana što drvo još nije niklo, ali ništa nije kazala.

"Zalij je", reče joj Tenar.

Oko podneva stigla je tetka Mahovina. Pored toga što je bila vračara i žena za sve, umela je da plete i korpe, za šta je upotrebljavala rogoz iz močvara Prekopada, i Tenar ju je zamolila da i nju nauči tom poslu. Dok je još bila dete u Atuanu, Tenar je naučila kako se uči. Dok je još bila strankinja na Gontu, otkrila je da ljudi vole da podučavaju. Naučila je kako da bude učena i na taj način prihvaćena, što je značilo da su joj oprostili što nije jedna od njih.

Ogion ju je učio onome što je on znao, a posle ju je Kremenko učio onome što je on znao. To je bio njen način života, da uči. Kao da je uvek bilo mnogo toga što je trebalo naučiti, više nego što je

mogla i pomisliti dok je još bila šegrt-sveštenica ili magova učenica.

Rogoz su ranije potopile i ovog jutra je trebalo da razdvoje stabljike, što nije bilo teško, ali je zahtevalo preciznost i punu pažnju.

"Tetka", oslovi je Tenar. Sedele su na pragu, između njih se nalazila činiya sa potopljenim rogozom, a ispred njih prostirka na koju će polagati razdvojene stabljike. "Kako znaš da li je neki čovek čarobnjak ili ne?"

Mahovina je odgovorila okolišno, počevši kao i obično poukama i nejasnoćama. "Dubina poznaje dubinu", poče ona, dubokim glasom, a zatim dodade: "Ono što je rođeno to će i govoriti." Potom joj je ispričala priču o mravu koji je uhvatio za kraj jednu vlas kose sa poda palate i otrčao do mravinjaka s njom, a podzemni mravinjak je te noći zablistao poput kakve zvezde, jer je to bila vlas sa glave velikog maga Brosta. Ali samo su mudri mogli da vide obasjani mravinjak. Za obične smrtnike on je bio u mraku.

"Znači, potrebna je vežba", zaključi Tenar.

Možda, a možda i ne, glasio je otprilike Mahovinin nejasni odgovor. "Neko se rađa sa tim darom", reče ona. "Čak i kada toga nije svestan, dar će biti prisutan. I zasijaće poput vlasi sa magove glave u podzemnoj rupi."

"Da", primeti Tenar. "Imala sam prilike to da vidim." Delila je uredno stabljike rogoza i trake spuštala na prostirku. "Kako onda znaš da neki čovek nije čarobnjak?"

"Nema toga", odvrati Mahovina, "nema toga u njemu, draga. Moći. Shvataš. Ako u glavi imam oči, u stanju sam da vidim da ti imaš oči, je li tako? Videću i ako si slepa. Ako imaš samo jedno oko, poput malene, ili ako ih imaš tri, i to ću videti, jesam li u pravu? Ali ako nemam očiju pomoću kojih bih videla, neću znati da li ih ti imaš dok mi ne kažeš. Ali ja sam to u stanju, ja vidim, ja znam. Treće oko!" Dotakla je čelo i počela glasno, suvo da se kikoće, poput kokoške ponosne što je snela jaje. Bila je zadovoljna jer je uspela da pronađe reči da izrazi svoje misli. Tenar je počela da shvata da je dobar deo njenog nerazgovetnog mumljanja i zapevanja, u stvari, bio posledica nesposobnosti da barata rečima i idejama. Niko je nikada nije naučio šta je uzrok, a šta posledica. Niko nikada nije slušao šta govori. Sve što se od nje očekivalo, sve što se od nje tražilo bilo je da nešto petlja, obavlja tajnom, da mumla. Ona je bila vračara. A one nisu imale nikakve veze sa jasnim značenjima stvari.

"Jasno mi je", odvrati Tenar. "Znači... ovo je možda pitanje na koje ne želiš da odgovoriš... znači, kada pogledaš nekoga tim svojim trećim okom, u kome je tvoja moć, ti vidiš njegovu moć... ili je ne vidiš?"

"To je više saznanje", primeti Mahovina. "Reč videti koristim samo kao način izražavanja. Nije to kao što sada tebe vidim, kao što ti vidiš ovaj rogoz, i onu tamo planinu. To je saznanje. Znam šta ti imaš, a šta nedostaje onoj jadnoj tupoglavoj Vreski. Znam šta je u onom jadnom detetu i čega u njemu nema. Znam..." Nije umela da nastavi. Stala je nešto da mrmlja, pa je pljunula. "Svaka vračara koja vredi makar onoliko koliko je crnog ispod nokta, u stanju je da prepozna drugu vračaru!" reče ona na kraju, jasno, nestrpljivo.

"Prepoznajete jedna drugu?"

Mahovina klimnu. "Aha, upravo tako. To je prava reč. Prepoznavati."

"I čarobnjak može da prepozna tvoju moć, i on zna da si vračara..."

Međutim Mahovina se samo cerila, usta su joj ličila na crnu pećinu na licu izbornom poput paučine.

"Draga", reče ona, "muškarac, misliš na muškarce čarobnjake? Kakve veze ima moć muškaraca sa nama?"

"Ali Ogion.."

"Gospodar Ogion je bio ljubazan", primeti Mahovina bez imalo ironije u glasu.

Izvesno vreme su ćutke razdvajale rogoz.

"Pazi da ne posečeš prst na to, draga", opomenu je Mahovina.

"Ogion me je podučavao. Kao da nisam bila devojčica. Kao da sam bila njegov šegrt, kao Jastreb. Učio me je Jezik Stvaranja, Mahovino. Odgovarao na svako moje pitanje."

"Bio je jedinstven."

"Ja sam bila ta koja je odbila dalje da uči. Ja sam njega napustila. Šta bih ja sa njegovim knjigama? Kakvo su mi dobro mogle doneti? Želela sam da živim, želela sam muškarca, decu, želela sam da živim svojim životom."

Noktom je uredno i brzo razdvajala rogoz.

"I dobila sam ono što sam želela", dodade ona.

"Uzimaj desnom šakom, bacaj levom", reče vračara. "Draga moja gospodarice, ko bi to rekao? Ko bi to rekao? Mnogo puta sam se uvalila u grdne nevolje baš zbog toga što sam želela nekog muškarca. Ali nikada nisam poželela da se udam! Ne, ne. Nije to za mene."

"Zašto?" upita Tenar.

Zatečena, Mahovina jednostavno odvrati: "Pa, koji bi se muškarac oženio vračarom?" Zatim je postavila naredno pitanje, razvukavši vilicu u stranu poput ovce koja preživa; "I koja bi se vračara udala?"

Nastavile su da razdvajaju rogoz.

"Šta ne valja kod muškaraca?" oprezno zapita Tenar.

Isto tako oprezno, spustivši glas, Mahovina odvrati: "Ne znam, draga. Razmišljala sam o tome. Često sam razmišljala o tome. Najbolje što sam smislila je ovo. Čovek u svojoj koži je, znaš, poput oraha u ljusci." Podigla je dugačke, povijene, mokre prste kao da drži orah. "Ta ti je ljuska jaka i čvrsta i on je celu ispunjava. Ispunjava je svojim veličajnim muškim mesom, muškošću. I to ti je sve. Unutra ti je samo to. Samo on i ništa više."

Tenar je malo razmišljala, a potom je upita: "Ali ako je čarobnjak..."

"Onda je unutra samo njegova moć. Njegova moć - to je on, razumeš. Tako stvari stoje s njima. I to je sve. Kada ostane bez te moći, onda ni njega nema više. Prznina." Ona stisnu nevidljivi orah i odbaci ljusku. "Ne ostaje ništa."

"Kako stvari onda stoje sa ženom?"

"Oh, draga moja, sa ženom ti stvari stoje sasvim drugačije. Ko zna gde žena počinje, a gde završava? Čuj me, gospodarice, ja imam korenje, moje je korenje dublje od ovog ostrva. Dublje od mora, starije od izdizanja kopna. Ja sežem čak do tame." Mahovinine oči sijale su nekim čudnim sjajem oivičene crvenilom, a glas joj je odzvanjao poput kakvog instrumenta. "Ja sežem čak do tame! Postojala sam još dok meseca nije bilo. Niko ne zna, niko ne zna, niko ne može reći šta sam ja, šta je žena, žena od moći, ženina moć, dublja od korenja drveća, dublja od korenja ostrvlja, starija od Stvaranja, starija od meseca. Ko se usuđuje da pita šta je to tama? Ko će zapitati tamu kako joj je ime?"

Starica se klatila, zapevajući, izgubljena u svom napevu; ali Tenar je sedela uspravno i noktom palca razdvajala rogoz po sredini.

"Ja ću", odvrati ona.

Razdelila je još jednu stabljiku rogoza.

"Dovoljno dugo sam živela u tami", reče ona.

S vremena na vreme pogledala bi unutra da vidi da li Jastreb još spava. To je i sada učinila. Kada se ponovo spustila pored Mahovine, ne želeći da nastavi malopredašnji razgovor, jer je starija žena bila ozbiljna i mrzovoljna, ona primeti: "Jutros kada sam se probudila osetila sam, oh, kao da je počeo da duva neki novi vetar. Promena. Možda je u pitanju samo vreme. Jesi li i ti imala takav osećaj?"

Međutim, Mahovina nije želela da kaže ni da ni ne. "Mnogi vetrovi duvaju Prekopadom, neki su dobri, a neki ne. Neki donose oblake, a neki lepo vreme, a neki vesti onima koji ih mogu čuti, ali oni koji ne žele da slušaju, ti ih ni ne mogu čuti. Ko sam ja da nešto znam, samo jedna uboga starica koju niko nije podučavao čarobnjaštvu, koja nikada nije učila iz knjiga? Sve moje učenje je u zemlji, u tamnoj zemlji. Pod njihovim stopalima, stopalima ponosni. Pod njihovim stopalima, ponosnih gospodara i maga. Zašto bi oni sagnuli pogled, učeni? Šta zna jedna stara vračara?"

Ona bi bila izvanredan protivnik, pomisli Tenar, a bila je težak prijatelj.

"Tetka", poče ona, dohvativši novu stabljiku rogoza, "odrasla sam među ženama. Samim ženama. U zemljama Karga, daleko na istoku, u Atuanu. Odvojili su me od porodice kao sasvim malu kako bi me odgajili za sveštenicu na jednom mestu u pustinji. Ne znam ime toga mesta, jer smo ga na našem jeziku zvali samo tako, mesto. Samo sam za to mesto znala. Čuvalo ga je nekoliko vojnika, ali oni nisu mogli da uđu unutar zidina. A mi nismo smele da iziđemo van zidina. Samo kada smo bile zajedno, sve žene i devojčice, i kada su nas evnusi štitili, držeći muškarce po strani."

"Kako reče da se ti zovu?"

"Evnusi?" Tenar je ne razmišljajući upotrebila kargsku reč. "Uškopljenici", dopuni se ona.

Vračara je neko vreme zurila u nju, da bi na kraju rekla: "Tsekh!" - i napravila znak kojim se tera zlo. Sisala je usne. Bila je zapanjena i sasvim je zaboravila da je do pre samo nekoliko trenutaka bila mrzovoljna.

"Jedan od njih bio mi je gotovo kao majka... Ali, shvataš li, tetka, muškarca sam prvi put videla tek kada sam odrasla. Same devojčice i žene. Pa ipak, nisam znala šta su to žene, jer sam jedino žene poznavala. Kao i muškarci koji žive među samim muškarcima, mornari, vojnici i magi na Rouku... znaju li oni šta su muškarci? Kako bi i mogli znati, ako nikada nisu razgovarali sa ženom?"

"Da li im to rade kao što se radi sa ovnovima i jarcima", upita Mahovina, "mislim, nožem za uškopljavanje?"

Užas, jeza i dah osvete prevladali su nad besom i razumom. Mahovina nije više želela ni o čemu drugom da razgovara osim o evnusima.

Tenar nije mogla bog zna šta da joj kaže. Odjednom je shvatila da nikada nije mnogo razmišljala o tome. U Atuanu, gde je živela kao devojčica, bilo je uškopljenika; jedan od njih joj je poklanjao svu svoju ljubav, a i ona je njega volela; ali ga je kasnije ubila da bi pobegla od njega. Zatim je došla u Arhipelag, gde nije bilo evnuha, pa je zaboravila na njih, ostavila ih je u tami sa Mananovim telom.

"Pretpostavljam", odvrati ona, pokušavši da zadovolji Mahovininu znatiželju, "verovatno ih uzimaju dok su još dečaci, i..." Međutim, nije nastavila. Prestala je čak i da radi.

"Kao Teru", izgovori ona posle poduže pauze. "Čemu služi dete? Za šta je ono? Da bude iskorišćeno. Da bude silovano, uškopljeno... slušaj, Mahovino. Dok sam živela na mračnim mestima, upravo to se tamo radilo. A kada sam došla ovamo, mislila sam da sam izišla na svetlost. Naučila sam prave reči. Imala sam svog muškarca, izrodila decu, dobro sam živela. Na svetlosti dana. A oni su to učinili usred bela dana... učinili su to detetu. Na livadi pored reke. Reke u čijem je izvoru Ogion dao mojoj kćeri pravo ime. Na sunčevoj svetlosti. Pokušavam da pronađem mesto na kome bih mogla živeti, Mahovino. Shvataš li na šta mislim? Šta hoću da kažem?"

"Pa", zausti starica; a onda posle izvesnog vremena nastavi: "Draga moja, dovoljno je bede

unaokolo, ne treba je još i tražiti." Primitivši da se Tenarine šake tresu, dok je pokušavala da razdele rogoz, ona je ponovo upozori: "Pazi da ne posečeš palac, draga."

Ged se malo pridigao tek narednog dana. Mahovina koja je bila veoma vešta bolničarka, mada krajnje neuredna, uspela je da mu ulije u usta nekoliko kašičica supe od mesa. "Izgladneo je", primeti ona, "i mora da je dugo bio bez vode. Gde god da se nalazio, nisu mnogo jeli i pili." Pošto ga je ponovo odmerila, ona dodade: "Mislim da je odavno trebalo da odapne. Obično izgube snagu, znaš, ne mogu čak ni da piju, mada je to sve što im je potrebno. Poznavala sam neke krupne, snažne ljude koji su umrli na taj način. I to za svega nekoliko dana, pretvoriše se u senku."

Ali upornošću i strpljenjem uspela je da mu ulije u usta nekoliko punih kašika supe od mesa i trava. "Da vidimo šta će sada biti", reče ona. "Pretpostavljam da je suviše kasno. On polako odlazi." Govorila je bez trunke žaljenja, možda čak sa izvesnim uživanjem. Taj muškarac joj nije ništa značio; smrt je bila događaj. Možda će ovog maga moći lično da sahrani. Staroga joj nisu dopustili da sahrani.

Tenar mu je vidala rane na šakama kada se narednog dana probudio. Mora da je dugo jahao na Kalesinovim leđima, jer mu je koža na dlanovima kojima se divlje držao za čelične krljušti bila oguljena, a unutrašnja strana prstiju išarana novim i starim posekotinama. U snu je držao stegnute šake kao da ne želi da pusti zmaja koga više nije bilo. Morala je na silu, ali nežno, da mu rastvori prste kako bi ih oprala i namazala mu rane. Dok je to radila, on je zavikao i prenuo se, ispruživši ruke, verovatno misleći da pada. Otvorio je oči. Počela je nežno nešto da mu govori. Zagledao se u nju.

"Tenar", izgovorio je, ne osmehnuvši se, jednostavno je prepoznavši, ne unevši u to nimalo osećanja. Ali ona je osetila pravo zadovoljstvo, kakvo pričinjava sladak ukus u ustima ili kakav cvet, što postoji još jedan živ čovek koji zna njeno ime i što je taj čovek upravo ovaj ovde.

Nagnula se i poljubila ga u obraz. "Samo mirno lezi", reče ona. "Dozvoli mi da završim s ovim." Poslušao ju je i ubrzo potom ponovo utonuo u san, ovoga puta sa rastvorenim i opuštenim šakama.

Kasnije, dok je te noći tonula u san pored Teru, pomislila je: Nikada ga ranije nisam poljubila. Ta ju je misao prenerazila. U prvi mah nije mogla da poveruje. Sasvim sigurno, svih ovih godina... ne u Grobnicama, već kasnije, dok su zajedno putovali kroz planine... na Dalekovidom, dok su zajedno plovili ka Hevnoru... Kada ju je doveo ovamo na Gont...?

Ne. Ni Ogion je nikada nije poljubio, kao ni ona njega. Zvao ju je kćeri i voleo ju je, ali je nije dodirivao; a ona, koja je od malena navikavana da bude sama, sveštenica koju niko ne dodiruje, sveta stvar, nije tražila da je dodiruju, ili bar nije znala da joj je to bilo potrebno. Na trenutak bi položila čelo ili obraz na Ogionov otvoreni dlan, a on ju je možda jednom, tek ovlaš, pomilovao po kosi.

A Ged čak nije ni to nikada učinio.

Zar nikada nisam razmišljala o tome? upita se ona sa izvesnom nevericom i strahopoštovanjem.

Nije bila sigurna. Dok je pokušavala da razmišlja o tome, preplavilo ju je silovito osećanje užasa, prestupa, koje je ubrzo uminulo, ništa joj ne otkrivši. Njene usne su sada upoznale pomalo grubu, suhu, hladnu kožu njegovog desnog obraza blizu usta, i jedino je to bilo važno, imalo nekakvog smisla.

Zaspala je. Sanjala je glas koji ju je dozivao: "Tenar! Tenar!" - a ona mu je uzvraćala, klikćući poput morske ptice, koja leti na svetlosti iznad mora; ali nije znala koje je ime uzvikivala.

Jastreb je razočarao tetku Mahovinu. Preživeo je. Posle dan-dva izjavila je da je spasen. Dolazila je da ga nahrani supom od kozjeg mesa, korenja i trava, oslonivši ga o svoje rame i okruživši ga

snažnim mirisom svoga tela, unoseći kašičicama život u njega i gundajući. Iako ju je prepoznao i oslovio njenim svakodnevnim imenom, pa iako više nije mogla poreći da je on ipak, izgleda, bio čovek koga su zvali Jastreb, i dalje je želela da to porekne. Nije joj se dopadao. Ništa na njemu nije bilo kako treba, rekla je. Tenar je poštovala vračarinu pronicljivost, pa ju je to mučilo, ali ona sama nije nimalo sumnjala, osećala je samo zadovoljstvo što je on tu i što se lagano vraća u život. "Kada ponovo bude onaj stari, videćeš", rekla je Mahovini.

"Stari!" ponovi Mahovina i prstima stade da oponaša lomljene i bacanje orahove ljuske.

Uskoro je pitao za Ogiona. Tenar je strahovala od toga. Govorila je sebi i gotovo ubedila samu sebe da je neće pitati za njega, da će znati kao što magi to znaju, kao što su čak i čarobnjaci iz luke Gont i iz Re Albija znali, da je Ogion umro. Ali četvrtog jutra, kada je prišla njegovoj postelji, već je bio budan; podigao je pogled prema njoj i kazao: "Ovo je Ogionova kuća."

"Aihalova", reče ona, što je mirnije mogla; još joj nije bilo lako da izgovori magovo pravo ime. Nije znala da li je ono Gedu bilo poznato. Svakako da jeste. Ogion mu ga je zacemento rekao, ali nije morao da mu ga kaže.

Izvesno vreme uopšte nije reagovao, a kada je ponovo progovorio, lice mu je bilo krajnje bezizražajno. "Znači, on je mrtav."

"Umro je pre deset dana."

Ležao je i gledao ispred sebe kao da razmišlja, pokušavajući da nešto smisli.

"Kada sam došao ovamo?"

Morala je da se nagne ka njemu kako bi ga razumela.

"Pre četiri dana, uveče."

"Niko drugi nije bio u planini", primeti on. Telo mu se zatim zgrči i zadrhta kao da ga je prostrelio bol ili nepodnošljivo sećanje na bol. Zatvorio je oči, namrštio se i duboko udahnuo vazduh.

Dok mu se snaga pomalo vraćala, Tenar prepoznade taj namršteni pogled, zadržani dah i stisnute šake. Vratila mu se snaga, ali ne i olakšanje, kao ni zdravlje.

Seo je na prag kuće obasjan poslepodnevnim letnjim suncem. To je bilo najdalje dokle je stigao od kada je počeo da ustaje iz kreveta. Sedeo je na pragu, zagledan u dan, a Tenar, koja je naišla iza kuće gde su bile parcele sa pasuljem, zagledala se u njega. I dalje je bio pepeljasto bled, nalik na senku. Nije u pitanju bilo samo to što je osedeo, već i nešto posebno u vezi s njegovom kožom i kostima, a na njemu i nije bilo mnogo čega drugog osim toga. Oči su mu izgubile sjaj. Pa ipak je ta senka, taj pepeljasti čovek bio isti onaj čije je lice prvi put videla obasjano vlastitom moći, izrazito lice sa nosom nalik na jastrebov kljun i lepo oblikovanim ustima, zgodan čovek. Uvek je bio ponosan, zgodan muškarac.

Krenula je ka njemu.

"Sunce je ono što ti je potrebno", reče mu ona i on klimnu, ali šake su mu i dalje bile stisnute dok je sedeo, kupajući se u letnjoj toploti.

Nije mnogo razgovarao s njom, pa je pomislila da mu možda smeta njeno prisustvo. Možda više nije mogao da bude onako slobodan s njom kao nekada. Konačno, on je sada bio Arhimag... stalno je to zaboravljala. A i prošlo je dvadeset pet godina od vremena kada su hodili po planinama Atuana i zajedno prešli u Dalekovidom istočno more.

"Gde je Dalekovid?" upita ona, iznenada, i sama se iznenadivši što ga se setila, a zatim je pomislila: Kako sam glupa! Prošlo je toliko godina, sada je Arhimag, kako bi mogao još da ima taj mali čamac.

"Na Selidoru", odvrati on, s izrazom koji je otkrivao da se i dalje oseća bedno, a ona nije znala zašto.